

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialankoulutusohjelma

Tanja Pesonen
Mia Siimestö

” SE ON JO YKSISTÄÄN MERKITYKSELLISTÄ, ETTÄ IHMISTÄ
KUUNNELLAAN EIKÄ VÄHEKSYTÄ NIITÄ ONGELMIA EIKÄ SUU-
RENNELLA NIITÄ ONGELMIA ”- Merkityksellisiä asioita oman työl-
listymisen polulla

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2017

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2017
Sosiaalialan koulutusohjelma
Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
(013) 260 600

Tekijät
Tanja Pesonen ja Mia Siimestö

Nimeke
”SE ON JO YKSISTÄÄN MERKITYKSELLISTÄ, ETTÄ IHMISTÄ KUUNNELLAAN EIKÄ VÄHEKSYTÄ NIITÄ ONGELMIA EIKÄ SUURENNELLA NIITÄ ONGELMIA ”- Merkityksellisiä asioita oman työllistymisen polulla

Toimeksiantaja
Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys Ry KAIKU-hanke 2015–2017 (ESR)

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää KAIKU-hankkeen asiakkaiden kokemuksia merkityksellisistä asioista tai tapahtumista, jotka edistävät heitä työllistymisensä polulla. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineistonkeruumenetelmä käytettiin yksilö- ja pariteemahaastatteluita. Aineisto analysoitiin käyttämällä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Opinnäytetyömme tuloksista ilmenee, että merkityksellisempänä asiana työllistymiseen liittyen koettiin palkkatukityö. Palkkatukityön koettiin lisäävän hyvinvointia ja myös sen taloudellinen merkitys korostui. KAIKU-hankkeen joustavien tukimuotojen avulla työllistyminen edistyi, joustava palkkatukityö ja räätälöidyt opintojen täydennysmahdollisuudet auttoivat etenemään työllistymistä kohti. Sosiaalinen tuki oli tulosten valossa merkityksellistä, varsinkin työyhteisön, läheisten sekä KAIKU-hankkeen antama tuki koettiin tärkeäksi. Työllistymispalveluiden avulla voitiin kehittää osaamista sekä niiden avulla saatiin uusia kokemuksia, joiden seurauksena omat vahvuudet löytyivät. Esteiksi työllistymisessä nousivat mielenterveysongelmat, tiedon puute sekä byrokratia.

Opinnäytetyön tulokset voivat auttaa KAIKU-hanketta kuntouttavan työtoiminnan jatkokehittämisessä. Heikosti hankkeessa etenevien kokemuksia voitaisiin myös tarkastella, sillä niillä voi olla merkitystä kuntouttavan työtoiminnan kehittämisessä.

Kieli
suomi

Sivuja 47
Liitteet 6
Liitesivumäärä 7

Asiasanat
työttömyys, kuntouttava työtoiminta, työhönvalmennus

THESIS
April 2017
Degree Programme in Social Services
Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
FINLAND
+ 358 260 600

Authors

Pesonen Tanja, Siimestö Mia

Title

"WHEN THEY ARE LISTENING TO YOU WITHOUT BELITTLING OR EXAGGERATING YOUR PROBLEMS, THAT ALONE IS MEANINGFUL"
Meaningful Aspects of One's Employment

Commissioned by

The KAIKU Project of North Karelian Society for Social Security 2015-2017 (ESF)

Abstract

The aim of this thesis was to research experiences of meaningful things or events contributing to employment of the customers of the KAIKU project. The study was qualitative and data was collected by interviewing the customers both individually and in pairs, using thematic interviews. The material was analysed by using a material focused content analysis.

It was discovered that the pay-subsidised work was experienced as the most important aspect of employment, improving wellbeing. In addition, its financial meaning was highlighted. Employment progressed by means of flexible forms of support of the KAIKU project, flexible pay-subsidised work, and customised supplementary studies. The results suggest that social support was experienced as meaningful, especially that from the work community, relatives and the KAIKU project. With the help of employment services, the customers could develop their know-how and get new experiences, and, consequently, find their own strengths. However, mental problems, lack of knowledge and bureaucracy were seen as barriers to employment.

In conclusion, the results of the study can help the KAIKU project in developing the rehabilitative work activities further. Furthermore, the experiences of those making progress slowly could also be examined as they can be of importance in this kind of development.

Language
Finnish

Pages 47
Appendices 6
Pages of Appendices 7

Keywords

unemployment, rehabilitative work activities, job coaching

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Työttömyys, syrjäytyminen ja osallisuus	6
2.1	Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen KAIKU-hanke	6
2.2	Sosiaalinen syrjäytyminen	7
2.3	Osallisuudesta hyvinvointiin	8
3	Kuntoutus toimintakyvyn edistäjänä	10
3.1	Ammatillinen kuntoutus	12
3.2	Sosiaalinen kuntoutus	13
3.3	Itsetunnon merkitys	14
3.4	KAIKU-hankkeen työote	15
4	Työllistymispalvelut	16
4.1	Työhönvalmennus	16
4.2	Kuntouttava työtoiminta	17
4.3	Työkokeilu	17
4.4	Palkkatuki	18
5	Aiemmat opinnäytetyöt	19
6	Opinnäytetyön toteutus	21
6.1	Opinnäytetyön tarkoitus	21
6.2	Aineiston hankinta ja siinä käytettävät menetelmät	21
6.3	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	26
6.4	Tutkimuseettiset lähtökohdat	27
7	Tulokset	28
7.1	Lähtökohtatilanne	28
7.2	Työllistymispalvelujen merkitys työllistymisen edistymiseen	29
7.3	Sosiaalisesta kuntouksesta osallisuuden kokemukseen	30
7.4	Osaamisen mahdollisuudet ja haasteet	32
7.5	Mielenterveyden tuen merkitys	32
7.6	Esteet työllistymisen tiellä	33
8	Johtopäätökset	34
9	Pohdinta	38
9.1	Eettisyys ja luotettavuus	38
9.2	Toteutuksen ja menetelmien tarkastelu	39
9.3	Jatkotutkimus ja kehittämisideat	41
	Lähteet	43

Liite 1	Tutkimuslupa
Liite 2	Toimeksiantosopimus
Liite 3	Saatekirje
Liite 4	Haastattelurunko
Liite 5	Analyysipolku
Liite 6	Opinnäytetyön prosessikaavio

1 Johdanto

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää heikommassa työmarkkina-asetmassa olevien henkilöiden kokemuksia siitä, mitkä asiat he ovat kokeneet merkityksellisiksi edetäkseen oman työllistymisensä polulla. Toimeksiantajanamme on Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen KAIKU-hanke. KAIKU-hankkeen tavoitteena on ohjata heikossa työmarkkina-asetmassa olevien henkilöiden siirtymistä kuntouttavaan työtoimintaan järjestöihin yhteistyössä Joensuun kaupungin ja muiden järjestöjen kanssa. Kohderyhmäämme kuului yli kuusi kuukautta hankkeessa mukana olleet asiakkaat, joille on jo kertynyt kokemusta hankkeessa mukana olosta ja he etenevät kohti tavoitteitaan hyvin.

Suomessa etsitään parhaillaan kovasti ratkaisuja työllisyyden lisäämiseksi. Yksi työllisyyden lisäämistä edistävä muoto on kuntouttava työtoiminta, jonka tavoitteena on vahvistaa asiakkaan elämän- ja arjenhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä. Toiminnalla halutaan ehkäistä myös syrjäytymistä tarjoamalla mahdollisuus työtoimintaan ja muihin palveluihin. Parhaillaan kuntoutuksen palvelujärjestelmää kehitetään niin, että palvelut saataisiin vastaamaan paremmin työelämästä syrjään jääneiden tarpeita matalan kynnyksen periaatteella.

Laadullisen opinnäytetyömme teoreettinen perusta käsittelee työllistymispalveluiden kuvauksen lisäksi kuntoutuksen eri muotoja toimintakyvyn edistäjänä sekä tarkastelemme aiheesta aiemmin tehtyjä opinnäytetöitä. Opinnäytetyössä käytämme yhdistävää termiä työllistymispalvelut, jotka sisältävät kuntouttavan työtoiminnan, työkokeilun ja palkkatukityön. Tietoperustassa tuomme esiin myös aiheeseemme kytkeytyviä yhteiskunnallisia ilmiöitä, kuten osallisuutta sekä syrjäytymistä. Kuvaamme opinnäytetyössämme käytetyt menetelmät prosesseineen, teemahaastatteluista aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin. Tulososiossa tuomme keskeiset tulokset esille niin, että niissä kuuluu aito asiakkaan ääni ja käytimme niiden kuvaukseen aineistolainoja. Johtopäätöksissä sidomme yhteen teoriaperustan sekä aiempien opinnäytetöiden tulokset. Lopuksi pohdimme opinnäytetyömme menetelmällisiä valintoja ja oppimisprosessiamme kriittisesti.

2 Työttömyys, syrjäytyminen ja osallisuus

2.1 Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen KAIKU-hanke

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys Ry on maakunnallinen sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja, kehittäjä ja keskustelun herättäjä. Yhdistys on perustettu v. 1938. Se toimii koko maakunnan alueella. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen Ry:n painopisteisiin kuuluvat osallisuus, järjestöt ja yhteiskuntapolitiikka. (Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys 2016).

KAIKU-hankkeen tavoitteena on ohjata heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden siirtymistä kuntouttavaan työtoimintaan järjestöihin yhteistyössä Joensuun kaupungin ja muiden järjestöjen kanssa. Hankkeen tavoitteena on tehdä toiminnastaan entistä järjestäytyneempää ja saada uusia järjestöjä mukaan. Hankkeessa mukana olevien henkilöiden polku voi johtaa työkokeilun, työn ohessa kouluttautumisen tai palkkatukityön kautta avoimille työmarkkinoille. Tämän vuoksi hankkeelle on haettu rahoitusta palkkatukeen ja työvoimakoulutukseen. Hanke käynnistyi elokuussa 2015 ja päättyy vuoden 2017 lopussa. (KAIKU-hanke 2016).

KAIKU-hankkeen rahoittajana on Euroopan sosiaalirahasto ja sen toimintalinja 5: Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta, työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen (Rakennerahasto 2016). Hankkeen osarahoittajana on Joensuun kaupunki ja Joensuussa toimivat yhdistykset voivat olla hankkeessa mukana (KAIKU-hanke 2016). KAIKU-hankkeen asiakkaat ovat pääosin 30 - 54-vuotiaita ja heitä on hankkeessa yhteensä noin 30 henkilöä. Suurin osa KAIKU-hankkeen asiakkaista tulee hankkeen piiriin sosiaalityöntekijänsä kautta (70 %), loput asiakkaista (30 %) tulevat TE-toimiston asiantuntijan tai työllistymistä edistävän monialainen yhteispalvelun (TYP) kautta. (Saastamoinen 2016.)

Puhuttaessa heikommassa työmarkkina-asemassa olevista henkilöistä, tarkoitetaan sillä yleensä henkilöitä, joiden työllistymistä vaikeuttavat muun muassa osaamisen ja ammattitaidon puutteet, henkilöillä voi olla myös työ- ja toimintaky-

vyn puutteita. (Valtioneuvosto 2011.) Elämänhallinnan ongelmat, sairaudet, pitkittynyt työttömyys ja vaikeat sosiaaliset tilanteet voivat myös johtaa siihen, ettei ihminen työllisty avoimille työmarkkinoille ja on siksi heikommassa työmarkkina-
asemassa. (Vernerin 2016.)

Työtä vailla oleva henkilö luetaan työttömäksi, mikä tarkoittaa sitä, että hän ei ole ollut palkkatyössä eikä hän ole tehnyt työtä yrittäjänä. Henkilö on etsinyt aktiivisesti työtä neljän viimeisen viikon aikana yrittäjänä tai palkansaajana ja hän voisi aloittaa työn kahden viikon kuluessa. Työttömäksi luetaan myös henkilö, joka on vailla työtä ja odottaa sovitun työn alkamista kolmen kuukauden kuluessa, jos hän voisi aloittaa työn kahden viikon sisällä. Työpaikasta toistaiseksi lomautettu henkilö luetaan myös työttömäksi, jos hän täyttää aiemmin luetellut kriteerit. (Tilastokeskus 2016.) Työttömyys vaikuttaa yksilön koko elämäntapaan toimeentulosta lähtien. Työttömyydestä voi seurata itsetunto-ongelmia, ahdistusta sekä sosiaalisista verkostoista syrjäytymistä. (Kettunen, Kähäri-Wiik, Vuori-Kemilä & Ihalainen 2009, 55.) Työn katsotaan olevan yksilölle parhain keino ehkäistä syrjäytymistä ja köyhyyttä (Valtioneuvosto 2007). Työttömyyden vaikutukset työttömän taloudelliseen tilanteeseen voivat vaikuttaa heikentävästi koettuun toimintakykyyn ja itsetuntoon. Työttömyyden ja sen seurauksena syntyvän taloudellisen tilanteen huonontuminen on yhteydessä yksilön psyykkiseen terveyteen. (Vesalainen & Vuori 1996, 8.) Perustuslain (1999/731) mukaan jokaisella on oikeus työhön.

2.2 Sosiaalinen syrjäytyminen

Syrjäytyminen tarkoittaa yksilön yhteisöön/yhteiskuntaan yhdistävien siteiden heikkenemistä. Heikkenemiseen tulee liittyä yksilöiden joutuminen yhteiskunnan keskeisten toiminnallisten areenoiden ulkopuolelle eli heikkoa integraatiota yhteiskuntaan. Sosiaalinen syrjäytyminen on sosiaalisen osallisuuden vastakohta. Sosiaalinen osallisuus määritellään pyrkimykseksi uudelleen integroida ulkopuolelle joutuneet yksilöt. Yhteiskunnallisen järjestelmän näkökulmasta sosiaalinen syrjäytyminen määrittyy ennen muuta työstä syrjäytymiseen. Työn nähdään olevan yksilön keskeinen side yhteiskuntaan. Yksilön hyvinvoinnin kannalta työ on

hyvin keskeistä. Yhteiskunnallisesta normaaliudesta voidaan puhua yhteiskunnan valtavirran sijaan. Yhteiskunnallisesta normaaliudesta sivuun joutuminen tarkoittaa näin ollen syrjäytymistä. (Raunio 2006, 9–12)

Syrjäytymisen tunnusmerkkejä voivat olla työn ja perheen menettäminen, päihde- ja mielenterveysongelmat ja ystävien puuttuminen. Syrjäytymiselle on ominaista ongelmien päällekkäisyys ja kasautuminen ja usein siihen johtavat syyt kehittyvät vähitellen, jopa huomaamatta. Myös voimavarojen ja mahdollisuuksien puute voi johtaa syrjäytymiseen. Nämä puuttuvat resurssit voivat olla aineellisia, psyykkisiä tai sosiaalisia. Sosiaalisten resurssien puute voi olla tarvittavien tietojen ja taitojen puutetta. Yksilöllä ei ole kykyä tunnistaa omia voimavarojaan ja mahdollisuuksiaan, tästä voi seurata kokemus, ettei yksilö voi vaikuttaa riittävästi omaan elämäänsä. Syrjäytymisen yhteydessä käytetään usein käsitettä sosiaalisesta ja kulttuurisesta huono-osaisuudesta. Yksilö saattaa kasvaa olosuhteissa, joissa hän oppii yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyksi katsotun elämän kanssa ristiriidassa olevia asenteita ja arvoja. (Kettunen ym. 2009, 53–54.) Yksilön jäädessä työelämän ulkopuolelle rajautuvat häneltä normaalit suhteet työyhteisöön sekä yhteiskuntaan, mikä pitkittyessään voi johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen. Sosiaalisella syrjäytymisellä on vaikutuksia yksilön terveyteen ja hyvinvointiin. Kulttuuri- ja kielitausta sekä vammaisuus voivat olla syynä syrjinnälle. (THL 2016a.)

2.3 Osallisuudesta hyvinvointiin

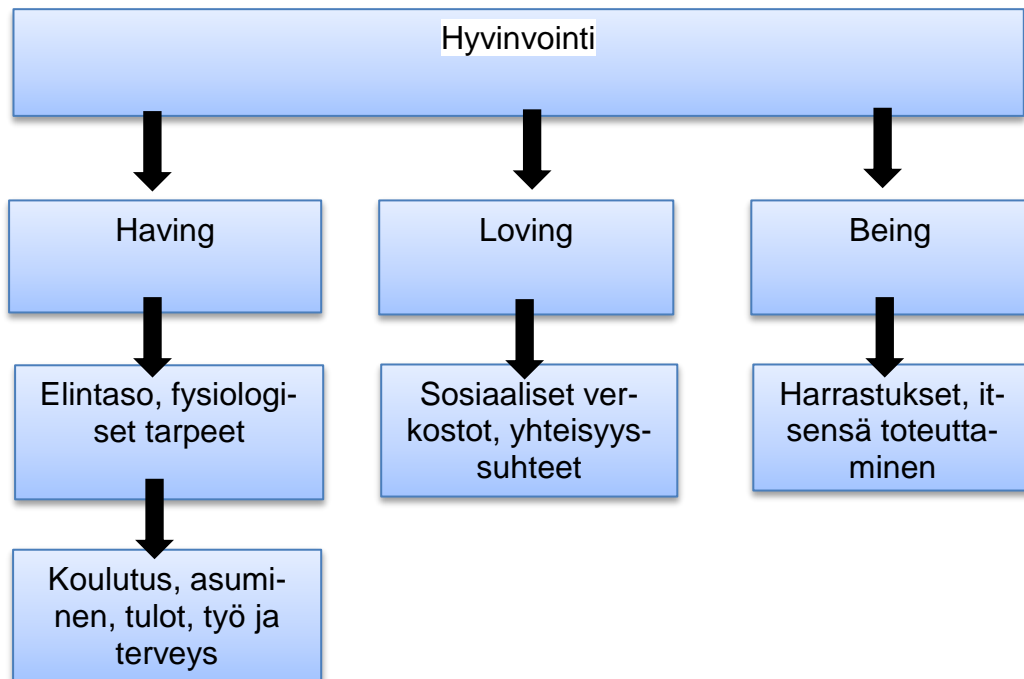
Osallisuus on syrjäytymisen vastavoima, se on kiinnittymistä johonkin: yhteiskuntaan, yhteisöihin tai ympäristöön. Kiinnittymisessä on kyse yhteenkuuluvuuden tunteen syntymisestä, turvallisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Osallisuus on monitasoinen kokonaisuus, joka pitää sisällään tuntemisen, kuulumisen ja tekemisen. Yksilötasolla osallisuuden lähtökohta on omaehtoisuus ja omakohtaisuus. Osallisuudelle keskeistä on luottamus, sitoutuminen ja kuulluksi tuleminen. Osallisuus on yksilön subjektiivinen kokemus tai tunne yhteisöön tai yhteiskuntaan kuulumisesta. Kun yksilö on osallisena yhteiskuntaan, hänellä on mahdollisuus osallistua päätöksentekoprosessiin. Osallisuus ja osallisuuden kokemukset pohjautuvat aina osallistujan ihmiskäsitykseen ja identiteettiin ja omaan elämismailmaan. Osallistaminen on yksi osallisuuden muodoista, se on keino aktivoida ja

kannustaa yksilöitä osallistumaan ja saamaan osallisuuden kokemuksia. (Särkelä-Kukko, 35–36.) Työ kuuluu yhteisöllisen osallisuuden muotoihin. Palkkatyö on tärkeä yhteisölliseen toimintaan osallistumisen muodoista Suomessa. Ammatti ja työ ovat merkittäviä osia ihmisen identiteetistä ja paikasta yhteiskunnassa. (THL 2016a.) Osallisuus ja itsensä toteuttaminen lisäävät myös ihmisen hyvinvointia Allardtin hyvinvointiteorian mukaan (Allardt 1976, 38). Osallisuudessa ihminen nähdään itsenäisenä toimijana, joka haluaa muuttaa ja vaikuttaa olosuhteisiinsa, jotka hänellä ovat. Kun ihminen on osallisena jossakin, toimii hän siinä aktiivisena jäsenenä, hän sitoutuu toimintaan ja kokee toiminnan merkityksellisenä. (Kirjavainen 2015.)

Allardt 1976 on luonut hyvinvointiteorian, jonka mukaan ihmisen hyvinvointi koostuu elämänlaadusta, elintasosta, ihmissuhteista ja tekemisestä. Hyvinvointi on tila, jossa ihminen saa tärkeät perustarpeensa tyydytetyksi ja hänellä on mielekästä tekemistä. Jos perustarpeita ei saa tyydytettyä, tarkoittaa se huonompia olosuhteita. Hyvinvointiin liittyy kolme erilaista tarve- ja resurssiperustaista ulottuvuutta, joita kuvataan termein *having*, *loving* ja *being*, näihin termeihin liittyy useita erilaisia osatekijöitä (kuvio 1). (Allardt 1976, 21,32–38.) *Having*-termi edustaa resurssiperustaista elintasoluokitusta, johon katsotaan kuuluvaksi tulot, asuminen, työllisyys, koulutus ja terveys. *Loving* sisältää ystävyyssuhteet, perhesuhteet ja yhteisöllisyyden. *Being* sisältää järkevän ja mieleisen vapaa-ajan toiminnan ja harrastukset, arvonannon ja yhteiskunnallisen aseman. (Niemelä 2010,18.) Allardtin mukaan työ on yksi hyvinvoinnin elementti. Koulutus on työn saamisen edellytys, sen avulla saadaan elintaso ja sivistystä, jolloin ihminen voi toteuttaa itseään. Ihmisellä on myös tarve kuulua johonkin sosiaalisten suhteiden verkostoon, jossa toisista välitetään. (Allardt 1976, 39–47.)

Nykyään hyvinvoinnin osatekijät jaetaan kolmeen eri luokkaan, joita ovat terveys, materiaallinen hyvinvointi ja koettu hyvinvointi tai elämänlaatu. Suomessa hyvinvointi-käsite jaetaan yksilölliseen sekä yhteisötason hyvinvointiin. Puhuttaessa yhteisötason hyvinvoinnista, tarkoitetaan sillä sen eri ulottuvuuksia, joita ovat elinolot. Elinoloihin katsotaan kuuluvaksi ympäristö ja asuinolot, koulutukseen ja työhön liittyvät asiat sekä myös toimeentulo. Yksilötason hyvinvoinnin tekijöinä pidetään sosiaalisia suhteita, itsensä toteuttamista, onnellisuutta ja sosiaalista

pääomaa. Suomessa elävien ihmisten hyvinvoinnin on koettu parantuneen, mutta eri väestöryhmien kesken hyvinvoinnissa koetaan kuitenkin olevan eroja (THL 2016b).

Kuvio 1. Allardt'n hyvinvointiteoria

3 Kuntoutus toimintakyvyn edistäjänä

Kuntoutuksella pyritään parantamaan ihmisten toimintakykyisyyttä sekä sosiaalista selviytymistä, edistetään työkykyä ja turvataan työuran jatkuminen. Yhteiskunnan ja ajan muuttuessa, muuttuvat myös kuntoutuksen tavoitteet, sen sisällöt ja toimintatavat. Nykypäivän kuntoutustoiminta on muuttunut entistä monipuolisemmaksi 1940-luvulta, jolloin keskityttiin lähinnä tapaturmissa tai sodassa syntyneiden vammojen korjaamiseen. Kuntoutuksen avulla pyritään ehkäisemään sekä kompensoimaan vammoihin, sairauksiin sekä sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyviä ongelmia, mutta yleisemmin sillä myös tuetaan ihmisten ja väestöryhmien

voimavaroja, hyvinvointia ja selviytymistä arkielämässä sekä elämänuran eri siirtymävaiheissa. (Järvikoski & Härkäpää 2011,8.) Kuntoutus jaetaan neljään eri osa-alueeseen; lääkinällinen, ammatillinen, kasvatuksellinen ja sosiaalinen kuntoutus. Aikuissosiaalityössä toteutettava kuntoutus on pääasiassa ammatillista tai sosiaalista kuntoutusta. (Liukko 2006,18.)

Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen määritelmän mukaan toimintakyky tarkoittaa ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä yksilölle itselleen tärkeistä ja välttämättömistä jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista omassa elinympäristössään. Toimintoihin kuuluvat työ, opiskelu, vapaa-aika ja harrastukset. Ympäristö vaikuttaa yksilön toimintakykyyn sekä myönteisesti että kielteisesti. Erilaisilla tukimuodoilla ja palveluilla voidaan tukea yksilön toimintakykyä. Toimintakyky on keskeinen osa yksilöiden hyvinvointia. Kaikilta osa-alueiltaan hyvä toimintakyky (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky) ja niitä tukeva ympäristö auttavat yksilöitä voimaan hyvin, olemaan osallisena yhteiskunnassa ja työelämässä, ja jaksamaan siinä eläkeikään asti itsenäisesti arjessa selviytyen vanhana. Moniolotteista toimintakykyä jäsenetään usein seuraavien ulottuvuuksien mukaan: fyysinen, psyykinen, kognitiivinen ja sosiaalinen toimintakyky. Nämä ulottuvuudet liittyvät toisiinsa sekä ympäristön tarjoamiin edellytyksiin ja vaatimuksiin, sekä yksilön omiin ominaisuuksiin ja terveydentilaan (THL 2016c). Sosiaalinen toimintakyky on haastavaa määritellä yksiselitteisesti, se viittaa henkilön suoriutumiseen yhteisössä ja yhteiskunnan jäsenenä. Sosiaalinen toimintakyky käy ilmi vuorovaikutuksena erilaisissa sosiaalisissa verkostoissa, sosiaalisena aktiivisuutena sekä osallistumisena ja osallisuuden ja yhteisyyden kokemuksina. Työikäisillä henkilöillä työelämässä suoriutumista voidaan pitää yhtenä sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueista. (Koskinen, Lundqvist & Risiluoma 2012, 137.)

Toimintakykyinen ihminen kokee selviytyvänsä jokapäiväisestä arjesta ja niihin liittyvistä tehtävistä sekä kotona että työssä ja vapaa-ajalla. Hän pystyy myös vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa sekä kykenee asettamaan elämälleen tavoitteita. Hän kokee toiminnan mieleiseksi ja merkitykselliseksi. (Kähäri-Wiik, Niemi & Rantanen 2006, 13.) Toimintakykyä kuvatessa käytetään usein myös

käsitettä vajaakuntoisuus. Vajaakuntoisuuden käsite on liittynyt ihmisen suhteessa työhön, eikä näin ollen muihin sosiaalisissa rooleissa selviämiseen. Yksilöllis-lääketieteellisessä mallissa toimintakyky ja terveys määritellään sairauksien ja vammojen puuttumisena. (Järvikoski 2013, 31). Suomessa vajaakuntoisten henkilöiden ja mielenterveyskuntoutujien työllistämisen muotoja ovat olleet aiemmin työterapia ja työkeskusten toteuttamat suojatyötoiminnot sekä myöhemmin 1980-luvulla avosuojatyön muodot. Mielenterveyskuntoutujien työllistymistä tukevien palveluiden piiriin nähdään nykyään kuuluvaksi palkkatukityö, ammatillisena kuntoutuksena järjestettävä koulutus, työkokeilut, työharjoittelu sekä työelämävalmennus. (Härkäpää, Peltola, & Valkonen 2006, 5.)

3.1 Ammatillinen kuntoutus

Ammatillinen kuntoutus ja sen erilaisten toimenpiteiden tavoitteena on estää syrjäytymisprosessin eteneminen ja varmistaa työntekijän integroituminen työelämään. Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on myös se, että työntekijällä olisi mahdollisuus omien taitojensa sekä kykyjensä pohjalta taloudelliseen toimeentuloon. Kohderyhmänä ammatillisessa kuntoutuksessa ovat yleensä ne henkilöt, joilla on suurempi riski syrjäytyä työmarkkinoilta pitkäaikaistyöttömyyteen tai työkyvyttömyyseläkkeelle sairauden tai työkyvyn alenemisen uhan vuoksi. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 215.)

Kun puhutaan ammatillisesta kuntoutumisesta, on työmuotoina yleensä työ, työharjoittelu tai työhön liittyvä opiskelu. Henkilön työkyvyn sekä työssä jaksamisen kannalta tulisi ammatillinen kuntoutus aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Kähäri-Wiik, Niemi & Rantanen 2007, 63–65.) Ammatillisen kuntoutuksen perusajatus on painottaa työhön osallistumista ja työntekoa. Työnteko on sosiaalista, vaikka työtehtävää suoritettaisiinkin yksin. Työssä liitytään aina jollain tavalla muiden työntekijöiden joukkoon. (Haapakoski 2012, 222.)

3.2 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalinen kuntoutus on osa monialaista kuntoutusjärjestelmää. Sillä vahvistetaan yksilön kykyä selviytyä arkipäivän toiminnoista ja vuorovaikutussuhteista sekä toiminta ympäristönsä rooleista. Sosiaalista kuntoutusta on toteutettava läheisessä yhteistyössä lääkinnällisen, ammatillisen ja kasvatuksellisen kuntoutuksen kanssa. Tarvittaessa sosiaaliseen kuntoutukseen yhdistetään päihde- ja/tai mielenterveyshoito ja muut tarvittavat tukitoimet ja palvelut. Usein ongelmat ovat kasautuneet sekä pitkittyneet, ja siksi onkin tärkeää kokonaisvaltainen työskentely yksilön osallisuuden edistämiseksi sekä sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi. Erilaiset sosiaalisen kuntoutuksen tarpeet on huomioitava laajasti, esimerkiksi pitkään jatkuneen työttömyyden seuraukset, oppimis- ja hahmotushäiriöt, vammaisuus, mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöt sekä väkivaltakokemukset. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteina voivat olla arjen hallinta, päihteettömyys, koulutukseen tai työhön tarvittavien asioiden harjoittelua tai ryhmässä olemisen taitojen tukeminen. Sosiaalisen kuntoutuksen välineinä voivat olla vertaistukiryhmät tai muut toiminnalliset ryhmät, työtoiminta, vapaaehtoistyöhön osallistuminen sekä kaikki asiakkaalle tarjottavat palvelut ja tukitoimet, jotka ovat osana sovittua suunnitelmaa. Psykososiaalista tukea ja lähityötä pidetään myös sosiaalisen kuntoutuksen välineinä. Lähityöksi voidaan lukea kotikäynnit, kasvatuksellinen tuki omien asioiden hoitamiseen sekä mukana kulkeminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu terapeuttinen työtoiminta, joka on hoito- tai kuntoutussuunnitelman mukaista toimintakykyä ylläpitävää tai edistävää toimintaa. Toiminta suunnataan nuorille tai työikäisille, mikä edistää paluuta opiskeluun tai työelämään. Osallistuessaan terapeuttiseen työtoimintaan asiakas saa siitä työ- osuus- tai kannustusrahaa. Päästessään terapeuttiseen työtoiminnan piiriin Joensuussa, tulee asiakkaalla olla voimassa oleva hoitosuhde mielenterveystukipalveluita tuottavaan tahoon. (Joensuu 2017.) Terapeuttinen työtoiminta on Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaista toimintaa.

Sosiaalinen tuki auttaa ihmistä kestämään rikkonaista lapsuutta, työttömyyttä sekä riippuvuuksia, sillä on tutkimusten mukaan merkitystä myös masennuksesta toipumiseen. Sosiaalista tukea pidetään yleensä myönteisenä asiana, tärkeintä

on selvittää millainen tuki on kullekin ihmiselle tehokkainta. Sosiaalinen tuki voi olla virallista tai epävirallista. Epävirallisia tuen antajia ovat läheiset ihmiset ja virallista tukea antavat eri viranomaistahot. (Saari 2015, 202–203.) Sosiaalinen tuki on emotionaalista välittämistä, siihen kuuluu tiedon antaminen, välineellinen tuki sekä arviointituen antaminen toiselle ihmiselle. Kaikkein tärkein sosiaalisen tuen muoto on emotionaalinen tuki, se sisältää välittämistä, rakkautta ja luottamusta. Emotionaalinen tuki on jollain tavalla aina mukana tukitilanteissa. Välineellinen tuki eroaa eniten emotionaalisesta tuesta, välineellistä tukea voi olla tuettavan ihmisen taloudellinen auttaminen tai hoitaminen. Tiedon antaminen on ihmisen sosiaalista tukemista niin, että hän pystyy saadun tiedon ansiosta selviytymään omista tai ympäristön asettamista ongelmista esimerkkinä työmahdollisuuksista kertominen työttömälle. Arviointituki on tietoa, jota toiset ihmiset antavat, jotta henkilö pystyy arvioimaan itseään. Sosiaalista tukea saadaan yleensä kohtalaisen pysyvissä sosiaalisissa suhteissa. Sosiaalisen tuen on huomattu vähentävän työttömyyden aiheuttamaa psyykkistä oirehdintaa. (Vesalainen & Vuori 1996, 14.)

3.3 Itsetunnon merkitys

Ihmisen itsetunto on hyvä silloin, kun hänen minäkäsityksessään on enemmän positiivisia ominaisuuksia ja huono silloin, kun negatiiviset ominaisuudet voittavat positiiviset. Hyvän itsetunnon tunnusmerkkejä on myös se, kun ihminen tunnistaa sekä positiiviset että negatiiviset ominaisuutensa. (Keltikangas- Järvinen 2001, 17.) Hyvään itsetuntoon sisältyy omanarvon tunteminen ja omista oikeuksista kiinni pitäminen sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla, muut ihmiset huomioiden. Itsetunto tai sen puute liittyy usein psyykkisiin sairauksiin, itsetunto voi olla syynä myös somaattisten sairauksien puhkeamiseen. (Keltikangas-Järvinen 2001, 79, 91.) Ihmisen itsetuntoa saattavat heikentää epäonnistumiset sekä pettymykset, asiat joihin hän itse ei pysty elämässään tai arjessaan vaikuttamaan, tästä hyvänä esimerkkinä työttömyys. Kulttuurissamme itsetunto on sidoksissa työnteon aikaansaamiseen. Tunne siitä, että ei ole hyödyllinen on yhteydessä itsetuntoa huonontaviin muutoksiin. Työttömyyden kohdatessa voidaan itsetunto-ongelmat kokea taloudellisia ongelmia suurempina. Vertaistuella on itsetuntoa kohottava vaikutus, keskustelemalla muiden samassa tilanteessa olevien kanssa

voi omien tunteiden käsittely helpottua ja auttaa huomaamaan, että kielteiset tunteet ovat osa tilannetta eivätkä osa ihmisen persoonaa. Ihmistä voidaan ohjata tunnistamaan heikkoja alueitaan sekä lisätä luottamusta itseensä korostamalla mielessään jokaista onnistumistaan ja etsimällä elämästään positiivisia asioita. Hallinnan tunteen avulla voidaan tukea ihmisen itsetuntoa. Hallinnantunne on sitä, että ihminen kokee, että hän hallinnoi omaa elämäänsä sekä ympäristöään ja voi vaikuttaa siihen omilla päätöksillä sekä ratkaisuillaan. Kun ihminen kokee, että muut ihmiset tekevät häntä koskevia ratkaisuja, hänen itseluottamuksensa heikkenee. (Keltikangas-Järvinen 2001, 225–227.)

3.4 KAIKU-hankkeen työote

KAIKU-hankkeessa tehtävässä työhönvalmennuksessa käytetään ratkaisukeskeistä työotetta. Asiakkaan oma aktiivisuus on tärkein lähtökohta KAIKU-hankkeen asiakkuudelle. Asiakkaan tulee olla työtön työnhakija sekä hänellä tulee olla sosiaalitoimiston asiakkuus. (Saastamoinen 2016.) Ratkaisukeskeiselle työotteelle on ominaista keskittyä tähän hetkeen, tulevaisuuden tavoitteisiin ja mahdollisuuksiin. Aiempia kokemuksia sekä eteen tulevia tilanteita tarkastellaan lähtökohtaisesti myönteisessä valossa, oppimiskokemusten näkökulmasta. Ratkaisukeskeisessä ajattelutavassa tärkeänä pidetään ihmisten voimavarojen vahvistamista ja vahvuuksien tunnistamista ja neuvokkaiden ratkaisujen syntymistä. Ratkaisukeskeinen ajattelutapa korostaa sitä, että negatiiviset kokemukset ja vaikeatkin ajanjaksot voivat olla voimauttavia ja että ongelmallisiin tilanteisiin on olemassa rakentavia ratkaisuja. Vaikeuksien ja uhkakuvien sijaan kiinnitetään huomiota onnistumisen mahdollisuuksiin, olemassa oleviin vaikuttamisen vaihtoehtoihin sekä hyvän lopputuloksen todennäköisyyteen. Ratkaisukeskeiselle työotteelle on tyypillistä, että huomio ja muutospyrkimykset kohdistuvat tekemiseen ja toimintatapoihin eivätkä ihmisten ominaisuuksiin tai luonteenpiirteisiin. Yhteistyössä ei käytetä aikaa syyllisten etsimiseen tai ongelmien ruotimiseen, vaan keskitytään löytämään ratkaisuja vaikeisiin tilanteisiin ihmisestä itsestään käsin. (Pikkusaari 2016.) Ratkaisukeskeisessä työotteessa työhönvalmentajalla ja asiakkaalla on tarkoitus yhteistyössä tuottaa työn saavuttamisen kannalta onnistumisen, oppimisen ja hallitsemisen kokemuksia. Työhönvalmentajan tulee luottaa asiakkaan mahdollisuuksiin ja koettaa löytää yhdessä asiakkaan kanssa ratkaisu

työllistymisen toteutumiseksi, vaikka työllistymisratkaisua ei olisi aiemmin löytynytkään helposti. Asiakkaan luottamusta onnistumiseen vahvistetaan niin, että asiakkaan työllistymisen ja työn tekemisen historiasta keskitytään vain niihin tilanteisiin, ratkaisuihin tai kokemuksiin, jotka ovat vieneet tilannetta eteenpäin tai muuten olleet toimivia ratkaisuja. Vanhat hankalat tilanteet pyritään ratkaisemaan uudella tavalla ja uusien hyödyllisten tilanteiden hallinta vahvistavat asiakkaan itsestä huolehtimisen taitoja sekä vastuunottamista ja voimaantumista. (Pikkusaari 2012, 30–31.)

4 Työllistymispalvelut

4.1 Työhönvalmennus

Työhönvalmennukseksi kutsutaan tapaa, jossa TE-palvelujen työvalmentaja auttaa ja tukee asiakasta, kun hän etsii työtä. Työvalmennuksessa myös neuvotaan, kuinka laatia työhakemus, kuinka voisi valmistautua työhaastatteluun tai kuinka työsuhde solmitaan. Työhönvalmentaja myös auttaa, jos asiakas on hakeutuksessa koulutukseen, joka vahvistaa hänen ammattitaitoaan. (TE-Palvelut 2016a.)

Työhön kuntouttavaa ja työelämään valmentavaa toimintaa on toteutettu Suomessa jo vuosikymmenten ajan. Vuosien kuluessa palvelut ovat monimuotoistuneet ja erilaistuneet. Myös työhönvalmennus ja työhönvalmentajien työ on muuttunut aikojen saatossa. Työelämään valmentavien tukipalveluiden tarkoituksena on edistää syystä tai toisesta heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden tai sellaisiksi ajateltujen henkilöiden työllistymistä ja työelämään sijoittumista ja työelämässä pysymistä. Asiakkaiden työ- ja toimintakykyä sekä työelämätaitoja, elämänhallintaa ja itseohjautuvuutta pyritään tukemaan edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Työhönvalmennuksen tavoitteena on toteuttaa kaikille kuuluva oikeus työhön ja ansaitsemiseen. Työhönvalmennus on valmennukseen perustuva tukipalvelu, jolla on vaikutuksia sekä yksilöön että yhteiskuntaan. (Pikkusaari 2012, 13–14.)

4.2 Kuntouttava työtoiminta

Sosiaalihuoltolaki (1982/710) määrittää kuntouttavan työtoiminnan sosiaalipalveluksi, jolloin siinä noudatetaan sosiaalihuoltoa koskevaa lainsäädäntöä. Kuntouttava työtoiminta on myös työttömyysturvalain alainen, työllistymistä edistävä palvelu. Työttömyysturvalaki (2002/1290). Kuntouttavaan työtoimintaan sovelletaan työllistymistä edistävän palvelun ajalta maksettavaa työttömyysetuutta koskevia säännöksiä. Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on vahvistaa henkilön elämän- ja arjenhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä. Kuntouttavan työtoiminnan avulla halutaan ehkäistä syrjäytymistä luomalla mahdollisuuksia työtoimintaan sekä muihin palveluihin. Palveluita suunniteltaessa on huomioita henkilön tilanne kokonaisvaltaisesti. (THL 2015d.)

Kuntouttavan työtoiminnan sisältöä ei ole määritelty laissa. Tärkeintä on että palvelu edistää asiakkaan työelämävalmiuksia sekä elämänhallintaa. Asiakkaan työ- ja toimintakyky sekä osaaminen määrittävät kuntouttavan työtoiminnan sisältöä. Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään usein toimintakyvyn arviointina, yksilövalmennuksena, työtoimintana sekä ryhmätoimintana. Usein kuntouttavaan työtoimintaan yhdistetään muita palveluja, jolloin se parhaalla tavalla edistäisi hänen elämänhallintaansa ja toimintakykyään yksilöllisesti. On tärkeää, että kuntouttava työtoiminta räätälöidään jokaisen asiakkaan omien tarpeiden mukaisesti. Osalle asiakkaista kuntouttava työtoiminta voi sisältää selkeitä, jopa vastuullisia työtehtäviä. Toisten osalta kuntouttavan työtoiminnan sisältö saattaa olla totuttautumista säännönmukaiseen päivärytmiin ja ohjattuun toimintaan. Kuntouttava työtoiminta ei saa loukata asiakkaan uskonnollista tai muuta eettistä vakaumusta. Työ voi toimia kuntoutumisen menetelmänä. Tuettu työ voi tuoda säännöllisyyttä ja mielekästä tekemistä esimerkiksi mielenterveys- ja päihdeongelmista kuntoutuvien elämään. (Kettunen ym. 2009, 54.)

4.3 Työkokeilu

Työkokeilu antaa yksilölle mahdollisuuden selvittää mahdollisuuksiaan palata työmarkkinoille sekä kartoittaa sen avulla ammatinvalinta ja uravaihtoehtojaan. Työkokeilua voidaan järjestää jos ihmiseltä puuttuu ammatillinen koulutus tai hän

suunnittelee alan tai ammatin vaihtoa. Työkokeilun tavoitteena on tällöin selvittää kiinnostaako ala tai ammatti, tai onko se ylipäättään mahdollinen. Työkokeilun järjestäjänä voi olla yritys, yksityinen elinkeinonharjoittaja, yhteisö (kunta tai yhdistys), säätiö tai valtion virasto tai työpaja. Yksilö tekee työkokeilussa työpaikalla yleisesti työsuhteessa tehtäviä töitä. Työkokeilun järjestäjä vastaa ohjauksesta ja valvonnasta. TE-toimisto ja työkokeilun järjestäjä tekevät yhdessä kirjallisen sopimuksen, johon kirjataan tavoite, tehtävät, työkokeilun kokonaiskesto ja henkilö, joka vastaa työkokeilun valvonnasta. (TE-palvelut 2016b.) Työkokeilun kesto määrittyy asiakkaan sen hetkisen elämäntilanteen mukaan, työkokeilun kestoa määrittävät myös sen tavoitteet. Työkokeilujakson enimmäispituus on 12 kuukautta, saman työnantajan palveluksessa voi kuitenkin olla vain kuusi kuukautta. Työkokeilussa työpäivien pituus ja viikkotyöaika määritellään henkilön tarpeen mukaan. Työpäivien pituudet voivat olla kestoaltaan neljästä kahdeksaan tuntia vuorokaudessa ja työkokeilutyöpäiviä viikossa voi olla viisi. (TE-palvelut 2017a.)

4.4 Palkkatuki

Palkkatuki on työttömän työnhakijan työllistämistä edistävä tuki, joka myönnetään työnantajalle. Henkilön vaikeudet työllistyä avoimille työmarkkinoille voivat johtua esimerkiksi pitkään jatkuneesta työttömyydestä, puutteista ammatillisessa osaamisessa tai henkilöllä voi olla jokin sairaus tai vamma, joka estää työssä käymisen. (Palkkatuki 2013.) Palkkatuetun työn tavoitteena on edistää työntekijän valmiuksia avoimille työmarkkinoille parantaen hänen ammattitaitoaan, osaamista sekä työmarkkina-asemaa. (TE-palvelut 2014a.) TE-keskus maksaa palkkatuen eli rahallisen korvauksen työnantajalle siitä syystä, että työnantaja voi joutua ohjaamaan työntekijää normaalia enemmän työssä (TE-keskus 2017b). Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (1366/2014) määrittää, että työntekijän palkkauskustannuksiin myönnettävä palkkatuki voi suuruudeltaan olla 30–50 prosenttia palkkauskustannuksista, yhdistyksille ja säätiöille palkkatuki on 100 prosenttinen, jos työn ei katsota olevan elinkeinonharjoittamista.

Te-palveluiden työnantajalle myöntämä palkkatuki on harkinnanvaraista, mikä pohjautuu työttömän työnhakijan palvelutarpeisiin. Te-palvelut tekevät arvion siitä, kuinka palkkatuettu työ edistäisi työttömän henkilön ammatillista osaamista ja kuinka se voisi parantaa työllistymistä avoimille työmarkkinoille. TE- palvelut käsittelevät jokaisen tuen hakijan erikseen ja määrittelee siten tuen määrän ja ajan sopivaksi. Palkkatukea voidaan myöntää oppisopimuskoulutukseen, määräaikaiseen ja toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen, sekä myös osa- aikaiseen työsuhteeseen. Osa-aikatyöhön maksettavan palkkatuen on TE- palveluiden mukaan oltava tarkoituksenmukaista ja palveltava työmarkkinoille pääsyä. Osa-aikainen työ sopii esimerkiksi henkilöille, joilla on todettu osatyökyky. (TE-palvelut 2017a.) Palkkatuetussa työssä työntekijä työskentelee oikeassa työympäristössä ja hänelle on laadittu oikea työsopimus (Työllisyysportti 2010).

5 Aiemmat opinnäytetyöt

Löysimme tutkimuksia ja opinnäytetöitä, jotka käsittelevät kuntouttavan työtoiminnan asiakaskokemuksia, mutta emme löytäneet ihan vastaavia, joissa olisi käsitelty asiakkaiden kokemuksia merkityksellisistä asioista työllistymiseen liittyen. Kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksia asiakkaiden kokemana oli tutkittu Huttusen ja Mikkosen opinnäytetyössä 2015 Kotkan-Haminan seudun työvoiman palvelukeskus Väylään. Tervon pro gradu -tutkielmassa oli tutkittu kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksia kainuulaisen nuoren elämässä. Martiskainen tutki opinnäytetyössään asiakkaiden kokemuksia työtoiminnasta Enossa 2010.

Niina Huttunen ja Ella Mikkonen ovat opinnäytetyössään keränneet asiakkaiden kokemuksia kuntouttavan työtoiminnan kiinnostavuudesta, vaikuttavuudesta ja sen oikea- aikaisuudesta. Huttusen ja Mikkosen opinnäytetyön tuloksista selviää, että kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet haastateltavat ovat olleet työtoimintaan tyytyväisiä. Se on parantanut heidän elämäntilannettaan ja osallisuuttaan sekä he ovat kokeneet, että kuntouttava työtoiminta on ollut heille oikea- aikaisesti järjestettyä. Vaikutukset siitä, kuinka kuntouttava työtoiminta auttaa

työllistymiseen oli tulosten mukaan hyvin kirjavaa, kirjavaa olivat myös kokemukset siitä, kuinka tavoitteet oli kuntouttavalle työtoiminnalle määritelty ja kuinka niitä seurattiin. (Huttunen & Mikkonen 2015, 2, 32–37.)

Sirpa Tervo on selvittänyt pro gradu -tutkielmassaan (2012) kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksia nuoren elämässä henkilökohtaisen kokemuksen kautta sekä myös ohjaajan näkökulmasta. Tuloksista ilmeni, että kuntouttavan työtoiminnan vaikutukset olivat pääosin positiivisia ja liittyivät nuoren pääasiallisesti arkeen ja hyvinvointiin. Ne nuoret, joilla oli tavoitteena ammattitaidon kehittäminen, kokivat kuntouttavan työtoiminnan auttavan heitä irtautumaan kotoaan ja he pääsivät tekemään hyödyllistä työtä muiden ihmisten pariin ja saivat siitä taloudellista hyötyä. Kuntouttava työtoiminta auttoi myös normaalin arkirytmien löytymiseen. Nuoren omat voimavarat ja elämäntilanne tuli ottaa yksilöllisesti huomioon nuorta aktivoitaessa. Nuoren oman tahdon kuulematta jättäminen nuorta aktivoitaessa voi pahimmillaan johtaa syrjäytymiseen. Tutkielmasta nousi esille työyhteisön tuen merkitys. Kuntouttavan työtoiminnan ansiosta nuoren kokonaiselämäntilanne selkeytyi ja itsetunto kohentui. (Tervo 2012, 2, 56—66.)

Kaisla Martiskainen tutki opinnäytetyössään kuntouttavaa työtoimintaa Enon hallintokunnissa ja työpajoilla asiakkaiden kokemana vuonna 2010. Opinnäytetyön lähtökohtana oli tarkastella, mitkä ovat kuntouttavan työtoiminnan aktivoivia ja kuntouttavia lähtökohtia sekä kuntouttava työtoiminta lakisääteisenä palveluna ja millainen sen merkitys on asiakkaalle. Opinnäytetyössä käsiteltiin yhteiskunnan ja yksilön suhdetta kuntouttavaan työtoimintaan. Tutkimuksessa on nostettu esille asiakkaan kokemus. (Martiskainen 2010, 5.) Tuloksista esille on noussut, että työtoiminnassa asiakkaan oma toiminta koettiin merkitykselliseksi, koska omatoimisuus ja aktiivisuus edistävät tavoitteisiin pääsyä. Asiakas haluaa itse päättää omista tavoitteistaan ja ottaa niistä vastuun. Aktivointisuunnitelma todettiin turhaksi ja koettiin, että sen tavoitteet olivat lähinnä työvoimatoimiston omia tavoitteita. Työtoiminnan alkaessa asiakkaat ovat kokeneet, että alussa on ollut paljon lomakkeiden täyttämistä erilaisten tukien saamisen vuoksi. Työtoiminnan mielekkyyden ja onnistumisen kokemusten tuloksista nousi esille, että kokemukset ovat tulleet uusien taitojen oppimisesta sekä työtehtävien onnistumisesta

sekä siitä, että kuulutaan ryhmään ja mielipiteitä kuullaan. Työtehtävissä haastavuus ja mielekkyys vaihtelivat työtehtävien ja työpaikan suhteen. Huonona puolelta koettiin etuuksien pienuus, karenssit, kiire ja epämieluisat työtehtävät. Myös toisten ihmisten näkeminen on koettu hyvänä. Jos työtoimintaa on jatkettu, sen jatkamisen tapa on koettu sopivana. Työtoimintaan liittyvistä asioista kaikki haastateltavat olivat saaneet tietoa riittävästi. Asiakkaiden kokemus kokonaisuutena työtoiminnasta oli vaihteleva. Jos he sitä markkinoisivat kavereilleen, he kertoisivat työtoiminnan olevan kokonaisuudessaan kokemuksena monipuolinen ja hyvä, sillä sieltä voi oppia uusia taitoja elämään sekä työntekoon. Kuntouttava työtoiminta ei kuitenkaan voita oikeaa työtä ja siitä saatava korvaus on pieni. (Martiskainen 2010, 26–29.)

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Tässä opinnäytetyössä on tarkoituksena selvittää KAIKU- hankkeen asiakkailta heidän kokemuksia työllistymisestään.

Tutkimuskysymyksiä ovat:

Mitkä asiat ovat auttaneet asiakasta eteenpäin hänen työllistymiseensä liittyen?

Miten asiakas kokee KAIKU-hankkeelta saamansa tuen?

6.2 Aineiston hankinta ja siinä käytettävät menetelmät

Toteutimme opinnäytetyön tutkimuksellisenä, menetelmänä käytimme haastateltuja. Tutkimuksen toteutimme laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisella tutkimuksella on mahdollista tavoittaa ihmisen merkityksellisiksi koettuja asioita, kuten omaan elämään sijoittuvaa asiaa tai kulkua (Vilkkä 2005, 97). Tut-

kimuksen tavoite on selvittää asiakkaan näkökulmaa, koska se on tyypillistä laadulliselle tutkimukselle, joka korostaa tutkittavien näkökulmaa (Eskola & Suoranta 2014, 16). Laadullisella tutkimuksella pyritään saamaan vastaus kysymykseen, ”mistä tässä on kyse”, eli ymmärrys ilmiöstä (Kananen 2014, 16). Laadullisen tutkimuksen edetessä hahmottuvat tutkijalle tutkimuskysymykset sekä tutkimustiedot ja eteen voi tulla tilanne, että tutkimussuunnitelmaa tai tutkimusongelmaa voi joutua muuttamaan. Aineisto, jota laadulliseen tutkimukseen hankitaan, on määrällisesti pieni, mutta analysointi vaiheessa sitä tarkastellaan hyvin perusteellisesti. Pyrkimyksenä on koota tutkimukseen vahvat teoreettiset perusteet, jotka osaltaan ohjaavat aineiston hankintaa. Aineiston määrä laadullisessa tutkimuksessa on tutkimuskohtainen ja tutkimusvastauksia tutkimukseen tarvitaan juuri sen verran, kuin tutkimuksen kannalta on tarpeellista. Aineiston riittävä koko on tutkimuksen kannalta saavutettu, kun uudet tutkimustapaukset eivät tuota enää uutta tietoa. Tällöin aineisto kyllääntyy ja saavuttaa saturaatiopisteensä, jolloin se tuo esiin teoreettisen käsitteistön. (Eskola & Suoranta 2014, 16, 18, 63.)

Käytimme aineiston keruumenetelmänä teemahaastattelua. Kun etukäteen ei tunneta tutkittavaa ilmiötä ja kohteesta halutaan saada ymmärrys, sopii teemahaastattelu hyvin tiedonkeruu menetelmäksi. Teemahaastattelussa teema on aihe, josta keskustellaan. Haastattelussa keskustellaan haastateltavan kanssa teemaan liittyvistä asioista edeten yhdestä teemasta seuraavaan teemaan. Näin tutkija saa haastateltavan vähitellen avautumaan ja luottamuksen heidän välillään kasvamaan. (Kananen 2014, 76–77, 89.) Teemahaastattelussa aihepiirit ovat etukäteen määritelty (Eskola & Suoranta 2014, 87). Teemahaastattelun edetessä tutkijan tavoitteena on saada haastateltavalta tietoa ilmiöstä sekä sitä kautta kasvattaa omaa ymmärrystään aiheesta. Teemahaastattelussa mahdollistuu tutkijalle käsittää eri ryhmien ja henkilöiden eroavaisuuksia juttelemalla samasta aiheesta useiden eri ihmisten kanssa, sillä jokaisella haastateltavalla on aiheesta erilainen kokemus. (Kananen 2014, 76, 86.)

Haastatteluihin teemat valikoituivat niin, että niiden avulla saisimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Varmistuaksemme haastattelukysymysten toimivuudesta testasimme haastattelurungon kysymykset (liite 3) etukäteen taataksemme sen, että niillä saataisiin vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Esihaastatteluun

valitsimme henkilön, joka oli heikommassa työmarkkinatilanteessa oleva, eli vastaavassa kuin kohderyhmämme jäsenet. Haastattelutilanteisiin on hyvä valita sellaiset henkilöt, joilla on kokemusta tai asiantuntemusta tutkittavasta teemasta. (Vilkkä 2015, 132–135). Esihaastattelua emme käyttäneet haastattelun tuloksissa. Nauhoitimme esihaastattelun testataksemme nauhuria ja sen käyttöä. Esihaastattelut ovat hyvä keino valmistautua etukäteen nauhurin käyttöön ja kysymysmateriaalien kehittämiseen, koska haastatteluissa pitää olla varautunut kaikkeen. (Eskola & Suojärvi 2014, 90.) Esihaastattelun jälkeen huomasimme puutteita haastattelurungossa ja muokkasimme kysymyksiä, jotta ne vastaisivat paremmin tutkimuskysymyksiin.

Esihaastattelun sekä haastattelurungon tehtyämme lähetimme saatekirjeet kohderyhmän jäsenille yhteistyössä KAIKU-hankkeen henkilökunnan kanssa. (liite 4). Emme laittaneet saatekirjeeseen omia yhteystietojamme opiskelijasähköpostia lukuun ottamatta, koska halusimme suojata yksityiset tietomme. KAIKU-hankkeen työhönvalmentaja soitti kaikille kohderyhmän jäsenille henkilökohtaisesti varmistaakseen, että kaikki ovat saaneet saatekirjeemme.

Halusimme tutustua haastateltaviimme etukäteen, jotta he kokisivat läsnäolomme luontevaksi ja saisimme murrettua ennakkokäsityksiä toisistamme. Tämän vuoksi tutustuimme heihin etukäteen Pohjois-Karjalan Marttojen Puuro & Porina-hankkeen merkeissä. Sekä haastattelijalla että haastateltavilla on aina jonkinlainen ennakkokäsitys toisistaan jo ensimmäisestä kohtaamisesta lähtien (Kananen 2014, 73). Näitä ennakkokäsityksiä ja haastateltavien epävarmuutta voimme rikkoa lisäämällä vuorovaikutusta, kertomalla itsestämme jotakin henkilökohtaista tai ottamalla kantaa henkilökohtaisella mielipiteellä, jolloin voimme myös edesauttaa sitä, että pystymme rakentamaan luottamuksellista ilmapiiriä haastateltavien kanssa (Jyu 2017). Puuro & Porinatuokiossa saimme ravitsemusneuvontaa ja teimme ohjatusti yhdessä ruokaa. Tämä mahdollisti toisiimme tutustumisen ennen haastattelutilannetta sekä antoi mahdollisuuden luontevan vuorovaikutuksen rakentamiseen. Pohjois-Karjalan Martat järjestivät vuonna 2016 ilmaisia aamupuuro-tilaisuuksia, joiden teemoina olivat ravitsemusneuvonta, vertaistuki sekä sosiaalinen vahvistaminen. Kohderyhmänä olivat henkilöt,

jotka tarvitsevat tukea työ ja toimintakykyyn sekä sosiaaliseen osallisuuteen. (Pohjois-Karjalan Martat 2016.) Saimme tietää tästä hankkeesta KAIKU-hankkeen henkilökunnalta ja mielestämme se sopi erittäin hyvin toiminnallisen osuutensa ansiosta yhteiseen tutustumiseen kohderyhmän kanssa. Otimme yhteyttä Puuro & Porina-hankkeen ohjaajaan ja sovimme tuokion ajankohdan.

Haastattelut toteutimme niin, ettei niistä koitunut haastateltaville ylimääräistä vaihua. Kävimme haastattelemassa KAIKU-hankkeen asiakkaita muun muassa maakunnassa, palkkatukityöpaikassa, Puuro & Porina tuokion jälkeen sekä Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen tiloissa. Haastattelutilanteissa olimme kumpikin mukana. Toinen haastateltavista johti haastattelua ja tarvittaessa toinen teki tarkentavia kysymyksiä. Kaikki haastattelut nauhoitimme kahdella nauhurilla, varmistaaksemme nauhoituksen onnistumisen. joiden toimivuuden testasimme etukäteen. Kerroimme haastateltaville nauhurin käytöstä jo saatekirjeessä, mutta mainitsimme sen vielä haastattelutilanteen alussa. Hyväksi tavaksi on todettu se, että haastattelijalla pitää nauhurin käyttöä luontevasti haastatteluun kuuluvana asiana, toki suostumus siihen pitää pyytää, mutta nauhurin käytöstä ei kannata tehdä suurta numeroa. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 93.) Haastattelutilanteissa kävimme läpi kaikki teema-alueet omassa järjestyksessään tilanteesta riippuen. Näin varmistuimme siitä, että olemme puhuneet ja käyneet läpi samoja asioita jokaisen haastateltavan kanssa. Haastattelijan tulee luoda luottamuksellinen ilmapiiri kiinnostuneella ja arvostavalla asenteella, jotta haastateltavalle jää positiivinen tunne tilanteesta (Kananen 2014, 72). Ennen haastattelun alkua esittäydymme ja pyrimme tekemään tilanteesta rennon ja neutraalin aloittamalla sen vapaamuotoisella keskustelulla. Tämän jälkeen kerroimme mihin haastattelusta saatuja tietoja tullaan käyttämään sekä avasimme haastateltavalle haastatteluun liittyvät eettiset asiat. Eettisiin asioihin kuuluvat haastateltavan anonymiuden säilyttäminen sekä aineiston hävittäminen. Kerroimme myös, että haastattelusta voi kieltäytyä kesken haastattelun.

Toteutimme neljä haastattelua, joista yksi oli parihaastattelu ja kolme yksilöhaastattelua. Haastattelu ajankohdat olivat joulukuun puolestavälistä tammikuun alkuun. Haastattelujen kestot olivat ajallisesti 15 - 80 minuuttia, vaikka teemat luon-

nollisesti olivat samat. Haastateltavien omasta toiveesta toteutimme parihaastattelun heti Puuro & Porina-tuokion jälkeen. Parihaastattelussa osanottajat tuottavat monipuolista informaatiota tutkittavasta ilmiöstä, koska tekevät huomioita ympärillä olevasta keskustelusta. Etuna parihaastattelussa on sen nopea tiedon tuottavuus. Yksilöhaastatteluissa etuna on sen helppo toteutettavuus. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 61, 63.) Yksilöhaastatteluissa oli mielestämme se etu, että niiden tulkitseminen sekä litterointi olivat helpompaa. Parihaastattelujen litterointi oli haastavampaa ja haastattelun aikana oli haasteellisempaa varmistaa se, että molemmat haastateltavat olivat vastanneet kaikkiin kysymyksiin.

Haastattelu on tiedonkeräämistä ja ennalta suunniteltua tavoitehakuista toimintaa. Haastattelu etenee haastattelijan johdolla ja ehdoilla (Hirsjärvi & Hurme 2006, 42.) Tutkimushaastattelutilanne on vuorovaikutustilanne ja muuttuu aina tilanteen mukaan. Käytännössä haastattelutilanteessa on mahdotonta pitää kiinni tiukasti etukäteissuunnitelmista, sillä siinä on otettava huomioon vuorovaikutustilanteen merkitys ja se kannattaa ottaa huomioon koko prosessin ajan. Tästä syystä haastattelijan on hyvä olla varautunut etukäteen siihen, että haastattelu ei aina etene teema-alueen mukaisesti. Siksi on hyvä varautua siihen, että haastateltavan kanssa olisi jutun juurta myös teema-alueen ulkopuolelta. (Eskola & Suoranta 2005, 90.) Haastateltavat ovat aina erilaisia, toisille riittää pienikin vihje tai kysymys antamaan vastauksia kysymykseen, toiset voivat vastata lyhyemmin ja vaativat haastattelijalta enemmän houkuttelua (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 46, 56). Haastattelujen avulla tutkimuksen tekijä voi vahvistaa, muuttaa ja laajentaa kuvaansa tai ennakkokäsityksiään (Kananen 2014, 73).

Nauhoittamamme haastattelut litteroitiin. Litterointi on aineiston ensimmäisiä käsittelyvaiheita, jolloin puhe muunnetaan tekstiksi (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2007, 424). Teimme litteroinnit pian haastattelujen jälkeen, jotta asiasisältö olisi vielä muistissa. Kiinnitimme erityistä huomiota kysymysten litterointiin, missä muodossa ja järjestyksessä ne oli esitetty. Pyrimme litteroimaan nauhoitukset mahdollisimman tarkasti sanasta sanaan. On suotavaa litteroida sekä haastateltavien että haastattelijoiden puheenvuorot, jotta voidaan päätellä millä tavalla kysymyksen esittely vaikutti siitä saatuun vastaukseen. (Ruusuvuori, ym. 2007, 425). Litteroitua aineistoa kertyi 34 sivua, rivivälillä 1 ja fontilla Arial 12.

6.3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Käytimme analyysimenetelmänä aineistolähtöistä eli induktiivista sisällönanalyysia. Sisällönanalyysin tarkoitus on saada kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja selkeässä muodossa, hävittämättä sen sisältämää tietoa. Sisällönanalyysin avulla saadaan kerätty aineisto järjestettyä johtopäätöksien muodostamista varten. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia ja siinä etsitään tekstin merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Lähestyimme aineistoa tutustumalla siihen huolellisesti ja luimme sen useaan kertaan läpi. Litterointivaihe itsessään tutustutti meidät haastatteluiden sisältöön hyvin. Alleviivasimme aluksi värikynillä tekstikatkelmia, mutta emme osanneet jäsentää niitä, joten otimme avuksi tutkimuskysymykset ja ryhdyimme jäsentämään nousseita asioita niiden alle. Aineiston voi järjestää litteroinnin jälkeen teemoittain niin, että kaikkien haastateltavien vastaukset ovat saman teeman alla, näin aineiston analysointi on helpompaa. (Eskola & Vastamäki 2015, 43). Huomasimme pian, että aineistosta nousi esiin myös muita tuloksia, jotka nostimme esiin omina teemoinaan analyysin edetessä. Aineistosta voi nostaa esiin tutkimuskysymystä valaisevia teemoja. Tätä vaihetta kutsutaan teemoitteluksi. Teemoittelun avulla aineistosta poimitaan ja erotellaan sen olennaisimmat aiheet ja se vaatii onnistuakseen teorian ja kokemuksen vuorottelua. Tulee ottaa huomioon, että teemoittelulla ei kuitenkaan voida tehdä kovin pitkälle menevää analyysia ja johtopäätöksiä. (Eskola & Suoranta 2014 175–176.) Tutkijalla ei saa olla ennakkokäsityksiä tutkimuskohteestaan tai tuloksista, joita tutkimuksessa voi ilmetä, vaan tärkeää olisi, että tutkija yllättyisi tai oppisi uutta tuloksista nousseista asioista (Eskola & Suoranta 2005, 19–20).

Aineistosta nousseet raakatekstikatkelmat pelkistimme lyhemmiksi ilmauksiksi. Pelkistämisessä eli redusoinnissa litteroidusta aineistosta analysoitava tieto tiivistetään tai pilkotaan osiin. Aineistosta etsitään tutkimustehtävän kysymyksiin vastaavia ilmauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Teimme taulukon (liite 5) helpottamaan raakatekstin pelkistämistä sekä seuraavaa vaihetta, ryhmittelyä

varten. Aineiston ryhmittelyssä eli klusteroinnissa samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään samaksi luokaksi. Käsitteet nousevat aineistosta ja ne käydään läpi tarkasti etsien niistä samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Luokittelun seurauksena aineisto tiivistyy, yksittäisten seikkojen integroitua yleisempiin käsitteisiin. Raakatekstistä pelkistetyt ilmaukset jäsennetään alaluokiksi, josta ne edelleen ryhmitellään yläluokiksi, pääluokiksi ja näitä yhdistäväksi luokaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Pelkistetyistä ilmaisuista muodostimme alakäsitteitä ja niitä yhdistävistä käsitteistä yläkäsitteitä, joista muodostuivat opinnäytetyömme teoreettiset käsitteet. Kokosimme kaikki käsitteet yhdistävän luokan alle. Abstrahointi eli käsitteellistäminen on tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon erottamista, jonka perusteella muodostetaan teoreettinen käsitteistö. (liite 5). Käsitteistö antaa vastauksen tutkimuskysymykseen, josta pystytään muodostamaan tutkimuksen johtopäätökset. Klusteroinnin katsotaankin olevan osa abstrahointiprosessia, jota jatketaan niin kauan kuin se on aineiston näkökulmasta mahdollista. Johtopäätökset kuvaavat tutkijalle sitä, mitä tutkittavat asiat kohderyhmälle merkitsevät. Tutkijan tulee siis ymmärtää kohderyhmää heidän näkökulmastaan koko analyysin ajan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111–113.)

6.4 Tutkimuseettiset lähtökohdat

Huomioimme eettisyyden opinnäytetyömme kaikissa vaiheissa noudattamalla hyviä tutkimuseettisiä periaatteita. Tavoitteena meillä on säilyttää objektiivinen ote koko prosessin ajan luotettavuutta unohtamatta. Tutkijan ei tulisi sekoittaa omia uskomuksiaan, näkökantojaan tai arvostuksiaan tutkittavaan tapaukseen. Jos näin kuitenkin tapahtuu, tulee siihen kiinnittää huomioita ja tunnistaa omat ennakkokäsitykset ja mainita niistä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen tekijä joutuu pohtimaan jo tehtyjä ratkaisuja ja työnsä luotettavuutta jatkuvasti. (Eskola & Suoranta 2005, 17, 209.)

Opinnäytetyötä varten hankimme tutkimusluvan (liite 1), sekä toimeksiantosopimuksen. (liite 2) Kohderyhmäksemme valikoitui KAIKU-hankkeessa yli kuusi kuukautta olleet asiakkaat, koska heillä oli KAIKU-hankkeen henkilökunnan mielestä

tarpeeksi kokemusta hankkeen piirissä saadusta tuesta. Pohdimme asiaa eettisesti ja koimme asian hiukan ristiriitaisena, koska hankkeessa yli kuusi kuukautta mukana olleet nähtiin etenevän hyvin ja olisimme halunneet kokemustietoa myös niiltä, jotka eivät etene niin hyvin, se olisi mielestämme ollut tärkeää tietoa. Olisi tärkeää, että henkilöt joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–90). Haastatteluita ennen kerroimme kohderyhmälle mihin ja miksi heidän tietojaan ja haastatteluaineistoa tullaan käyttämään. Kohderyhmän henkilöt voivat tehdä päätöksen osallistumisestaan haastatteluihin vasta riittävän informaation saatuaan. (Kuula 2011, 107.) Kerroimme myös sen, että heidän yksityisyytensä on turvattu koko prosessin ajan. Tutkittaessa ihmistä on käytännöksi vakiintunut tutkittavien itsemääräämisoikeuden sekä yksityisyyden kunnioittaminen sekä vahingoittamattomuus (Kuula 2011, 60). Haastateltavien yksityisyyden varmistimme niin, että aineistosta ei voitu tunnistaa ketään heistä missään vaiheessa. Haastateltavilta emme kysyneet etunimen lisäksi kuin iän, koska sukunimellä ei olisi meille opinnäytetyömme kannalta mitään merkitystä. Kerroimme haastateltaville myös sen, että kaikki kerätty aineisto säilytetään huolellisesti ja tuhoetaan heti, kun tarvittavat tulokset niistä on saatu eivätkä ne näin ollen voi päätyä kenenkään ulkopuolisen käsiin. Haastateltaville informoitiin, että haastattelu voidaan keskeyttää missä vaiheessa vain heidän toimestaan. Itsemääräämisoikeuden toteutumiseksi tutkimuksen lähtökohdaksi on hyvä ottaa se, että yksityisyyden rajat määrittelee haastateltava itse, sen mitä hän haluaa itsestään ja ajatuksesta antaa tutkimukselle. (Kuula 2011, 80.)

7 Tulokset

7.1 Lähtökohtatilanne

Kokosimme opinnäytetyömme aineiston viiden henkilön haastatteluista. Haastateltavia yhdistää KAIKU-hankkeen asiakkuus, joka on jatkunut yli kuusi kuukautta

sekä aiempi työttömyys ja he kaikki ovat sosiaalihuollon asiakkaita. Haastatelluista kolme oli miehiä ja kaksi naista, ikäjakauma oli 29–59 vuotta. Kaikilla haastateltavilla oli taustallaan ammatillista koulutusta, joillakin jopa useammalta eri alalta. Muutamalla haastateltavalla oli taustallaan mielenterveysongelmia ja yksi haastateltavista oli maahanmuuttaja. Haastattelu hetkellä kolme haastateltavista oli palkkatukityössä, yksi opiskeli toisen asteen tutkintoa ja yksi haastatelluista oli parhaillaan työkokeilussa.

Tässä tulososiossa esittelemme opinnäytetyön keskeisiä tuloksia. Halusimme saada tuloksissa asiakkaiden kokemukset kuuluviin, joten käytämme niiden esittelyssä aineistolainoja varmistaaksemme asiakkaan aidon äänen kuulumisen. Korostamme tuloksissa ja johtopäätöksissä asiakkaiden subjektiivista kokemusta. Aineistolainoista on poistettu eettisyyden vuoksi tunnistettavat tiedot, kuten työpaikat ja nimet.

7.2 Työllistymispalvelujen merkitys työllistymisen edistymiseen

Työllistymispalveluiden merkitys työllistymisen edistymiseksi nousi selkeästi tuloksista esille. Rääätälöidyn palkkatuen ja palkkatukityöpaikan merkitys koettiin erittäin tärkeänä, varsinkin sen taloudellinen merkitys oli suuri, koska korvaus siitä on huomattavasti parempi kuin työkokeilussa tai työharjoittelussa. Merkityksellisenä asiana koettiin oikeus palkkatukeen sekä palkkatukijakson pituus. KAIKU-hankkeen myötä asiakkailla on mahdollisuus pidennettyyn palkkatukijaksoon, ja se koettiin erittäin positiivisesti. Palkkatukityöpaikan merkitys asiakkaalle tuli esiin myös työn arvostuksena ja itsetunnon nousuna. Työn koettiin lisäävän osallisuutta ja hyvinvointia sekä ehkäisevän syrjäytymistä. Oman työn arvostus lisäsi myös itsetuntoa. Tärkeää oli päästä tekemään työtä, jossa kokee olevansa hyödyllinen. Rääätälöity palkkatuki on mahdollistanut sekä lisännyt omien voimavarojen tunnistamisen. Yksi haastateltavista toi ilmi, että KAIKU-hankkeen avulla hän on saanut tarkoitushakuisen suunnan ja suunnitelman tulevaisuuden tavoitteilleen, ennen hän oli mennyt eteenpäin ilman suunnitelmaa. Työllistämispalvelut ja kouluun pääseminen ovat auttaneet haastateltavia löytämään hyvän arki-rytmin.

Mie oon saanut oikeen ammattinimikkeen ja että mie niinku kannan sitä rinta rottingilla. Ja mie pystyn siihen ja mie niinku koen sen, että teen oikeesti palkkani etteen töitä.

Itsetunto nousee, mulla on oma työhuone ja mulla lukkee oman työhuoneen ovenpielessä työnimike.

Yhtenä merkityksellisenä asiana esille tuotiin tiedon saaminen työllistämispalvelujen tarjoajilta. Tietoa haastateltavat olivat saaneet TE-palveluista sekä KAIKU-hankkeen työhönvalmennuksesta. KAIKU-hankkeelta saadun tiedon ja tuen avulla oli helpompi löytää vapaita palkkatukityöpaikkoja, hankkeen piirissä olevista yhdistyksistä. KAIKU-hanke tarjoaa asiakkailleen tietoa erilaisista opiskelumahdollisuuksista, jotka parantavat asiakkaan työllistymismahdollisuuksia. Tukea työllistymiseen saatiin kuntouttavan työkokeilun muodossa, palkkatukityössä sekä räätälöidyllä opintopolulla. KAIKU-hankkeelta saadun tiedon ja palkkatuetun työn avulla yksi haastateltavista koki, että hän pystyi täydentämään opintojaan. Haastateltava myös koki, että hänen KAIKU-hankkeen aikana suorittamansa koulutuksen osat voivat kaksinkertaistaa hänen työllistymismahdollisuutensa.

Ja se, että on niinku jotakin yritetty etsiä et sitten ne niinku antaa sen mahdollisuuden palkkatukityöhön, siihen räätälöityyn, koska mie en sitä muuten olis saanu, en olis päässy palkkatukityöhön jos ois niinku vapailta markkinoilta tullu.

Kun minä tulin KAIKU-hankkeeseen, niin minä olin ensin kuntouttavassa työtoiminnassa ja tota samalla tein sen toisen näyttötutkinnon silllon ja samalla tulin tähän KAIKU-hankkeeseen ja palkkatukityöhön ja palkkatukityö on auttanut huomattavasti.—mut siinä on se, kun ollu ihan oikea työ ja oikeat työviikot ja päässy vähän vauhtiin ja on tullut sit tota toimistotyötä, että minulla on valmiudet tehdä nyt se toinen näyttötutkinto.

7.3 Sosiaalisesta kuntouksesta osallisuuden kokemukseen

Sosiaalinen kuntoutus sekä psyykkisestä terveydestä huolehtiminen koettiin tärkeinä asioina työllistymisen etenemisen kannalta. Sosiaalinen kuntoutus lisäsi voimavaroja sekä rohkeutta osallistua yhteisölliseen toimintaan. Haastateltavat kokivat saadun tuen tärkeäksi. Eräs haastateltavista koki merkityksellisimmäksi asiaksi työllistymisensä polullaan läheisen tuen, joka johti psykoterapiaan ja sitä kautta työkokeiluun ja uuden alan opiskeluun. Työyhteisön tuki koettiin myös hy-

vin tärkeäksi, koska se lisäsi haastateltavien mielestä yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä poisti yksinäisyyttä ja antoi mahdollisuuden vertaistukeen. Työyhteisön kannustus sekä onnistumisen kokemukset lisäsivät haastateltavien mielestä hyvinvointia. KAIKU-hankkeelta saatu konkreettinen tuki, kuten esimerkiksi virastoissa asiointiapu ja saadut linja-autoliput koettiin tärkeänä työllistymisen tukijana. Eräs haastateltavista mainitsi, että hän on kokenut saaneensa KAIKU-hankkeelta henkistä tukea.

Se oli aika hyvä yhteisö,(työkokeilutyöpaikka) missä sai tosi paljon tukea ja tuntu siltä, että kuuluu johonkin paikkaan, että ei tuntunut olo enää tosi yksinäiseltä.

Silloinkin sain esim.linja-autolippuja että pääsin töihin ja sitten kaikkee muuta pientä avustusta joka tuki sitä työssä käymistä

Mie nautin siitä työstä ja koen onnistumista ja sitten työpaikkana meidän työpaikka on sellanen, että se kannustaa pienissäkin asioissa ja antaa kiitosta

KAIKU-hankkeen joustavuus on mahdollistanut pidemmät kuntouttavan työtoiminnan sekä palkkatuetun työn jaksot sekä ottanut huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet siinä ajassa kuin asiakkaan työkuuntoon pääseminen on vaatinut. Erään haastateltavan kohdalla pidennetty palkkatukijakso mahdollistaneekin eläkeputkeen pääsyn, joka voi parantaa hänen tulevan eläkkeensä määrää. KAIKU-hanke sai haastateltavilta kiitosta siitä, että se huomioi ohjauksessaan asiakkaan hetkiset voimavarat. Joustavien tukimuotojen ansiosta haastateltavat pystyivät etenemään voimavarojensa puitteissa kohti omia tavoitteitaan. Haastateltavat kokivat tulleen kuulluksi, sekä kohdelluksi väheksymättä.

Et tässä nyt on vielä männä noita vuosia näin paljon, mutta se on koko ajan edenny siihen et, kunto on parantunut ja annettu enempi haasteita.

Se on siinä miusta se pointti, ei sanota, että kyllä sinä pystyt, jos asiakas tuntee, että en minä jaksa tätä tehdä. KAIKU-hankkeessa ei ole koskaan tullut sellainen tunne, että vähätellään tai asioita kyseenalaistetaan, että onko mie oikeesti sairas

Se on jo yksistään merkityksellistä, että ihmistä kuunnellaan eikä väheksytä niitä ongelmia eikä suurennella niitä ongelmia.

7.4 Osaamisen mahdollisuudet ja haasteet

Osaamisen kehittäminen nousi merkityksellisenä teemana tuloksista. Koulutukseen pääseminen sekä entisen koulutuksen täydentäminen koettiin omaa työllistymistä edistäväksi. KAIKU-hankkeen avulla asiakkaat ovat saaneet koulutuspaikkoja, joihin he eivät itse olisi osanneet hakeutua. Heille on voitu hankkeen myötä ostaa räätälöityjä osia koulutukseensa, jolloin työllistymismahdollisuudet paranevat. Koulutuspaikat ja räätälöidyt koulutuksen osat ovat usein olleet seurausta kuntouttavasta työtoiminnasta, työkokeilusta sekä palkkatukityöstä. KAIKU-hankkeen kautta saadut työllistymispalvelut, kuten työkokeilu, antoivat asiakkaalle uusia kokemuksia, joita hän ei olisi ilman hanketta uskonut saavansa. Varsinkin työkokeilun seurauksena omat vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet löytyivät. Muutama haastateltava koki työllistymisen haasteeksi sen, ettei mahdollisesti pääse haluamaansa kouluun tai koulutukseen. Koulutuksen aikainen taloudellinen tilanne nousi myös haasteeksi, koska monessa tapauksessa tuli esille, että koulutustuet olisivat pienemmät kuin muissa työllistymispalveluissa.

-- siellä sitten sai kokeilla tosi erilaisia asioita (työkokeilupaiikka) ja sellaisia mistä tykkää—siellä tuli tehtyä nuita (tulevaan ammattiin liittyviä töitä) ja sieltä kai sai vähän sellaista kokemusta siitä ja kannatti lähteä sitten

7.5 Mielenterveyden tuen merkitys

Eräs haastateltavista koki, että häntä auttoi työllistymisessään eteenpäin psykologinen arviointi, joka tehtiin ulkopuolisten tahojen toimesta. Sosiaalihuollossa asiaan ei ollut kiinnitetty aiemmin huomiota, vaikka henkilöllä oli mielenterveysongelmia, jotka estivät häntä suorittamasta opiskelunsa loppuun ja vaikutti heikentävästi hänen toimintakykyynsä. Henkilö koki, että sosiaalihuollossa hänen ongelmaansa ei otettu huomioon eikä hän näin ollen saanut tarvitsemaansa tukea. Psykologinen arviointi johti hänen kohdallaan työllistymisen etenemiseen, kun hänen mielenterveysongelmansa huomioitiin. Haastateltava koki myös, että terapeutisella työtoiminnalla oli merkitystä, jonka seurauksena hän sai suoritettua ensimmäisen koulutuksen osansa.

Psykoterapia johti toisen haastateltavan kohdalla aktivoitumiseen. Kynnys hoitaa omia asioita madaltui ja johti lopulta syrjäytymisen kokemuksesta työkokeilupaikkaan ja uuteen koulutukseen. Psykoterapian avulla hänestä tuli omien sanojensa mukaan ”ihan eri ihminen”.

No se oli sitten, kun aloitin tuon psykoterapian, tuo miun sisko miut sinne patisti pari vuotta sitten ja siitä se on vaan mennyt ylöspäin. Kun aloitin sen terapian samalla kävin työkkärissä

7.6 Esteet työllistymisen tiellä

Tuloksista nousi esille, että terveyteen liittyvät asiat ovat olleet suurin este omien tavoitteiden tiellä. Aineistosta ei kuitenkaan tullut esille mitään yksittäistä fyysistä sairautta. Osa haastateltavista koki, että mielenterveysongelmat, kuten sosiaalisten tilanteiden pelko, masennus tai syrjäytymisen tunne olivat työllistymisen esteitä. Tiedon puute nousi myös esteeksi muiden syiden ohella. Esteinä koettiin myös riittävän koulutuksen tai kielitaidon puute, joka vaikeuttaa kilpailua avoimilla työmarkkinoilla. Eräällä haastateltavalla oli taustallaan kaksi ammatillista koulutusta, mutta se ei silti taannut työpaikkaa, vaikka hänen mukaansa kyseisillä aloilla pitäisi olla hyvät työnäkymät. Kuntien ja valtion byrokratia, sekä ”luukutus” eli toimistosta toiseen asiointi nousivat myös esteeksi. Byrokratia asettaa aina jonkinlaisia rajoitteita, joiden mukaan on toimittava. Lisäkoulutuksen esteenä nähtiin taloudelliset syyt, opiskelu olisi mielekkäämpää rahallisesti parempien työllistymisetuuksien kuin opintotuen avulla.

--oikeestaan mulla oli esteenä terveys, mulla oli paljon sairauksia ja se esti vapaille markkinoille sijoittumisen.

Jos ois töitä joka alalle mitä oon käyny, niin on olevinnaan pitäny olla, mutta ei se nyt niin oo.

No on silleen tosiaan ollut sitä masennusta joskus ja oon ollut vähän niinkun syrjäytynyt ja sitten sosiaalisten tilanteiden pelkoa ollut joskus, ne on sitten aikapaljon vaikeuttanut sitä esim. että ei oikein ole osannut lähteä hakemaan mitään töitä esim. eikä oikein tiennyt mitä kautta lähteä ettmään sitä ja--

8 Johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä selvitimme KAIKU-hankkeen asiakkaiden merkityksellisiä kokemuksia työllistymisensä polullaan. Tuloksistamme ilmeni samansuuntaisia asiakaskokemuksia kuin aiemmista opinnäytetöistä tai pro gradu -tutkielmasta, joihin tutustuimme viitekehyyksessämme. KAIKU-hankkeen asiakkaiden kokemusten mukaan työllistämispalveluilla oli suuri merkitys työllistymisen kannalta. KAIKU-hankkeelta saadut palvelumuodot sekä annettu tuki koettiin pelkästään positiivisesti kaikkien haastateltavien osalta ja niillä koettiin olevan merkitystä työllistymisen etenemiseen.

Työllistämispalveluista palkkatukityöllä koettiin tulosten mukaan olevan suurin merkitys työllistymisen etenemisen kannalta. Palkkatukityön tavoitteena on parantaa työnhakijan osaamista, ammattitaitoa ja edistää hänen työllistymistään avoimille työmarkkinoille. (TE-palvelut 2014a). Palkkatukityöllä oli useita merkityksellisiä vaikutuksia haastateltavien arkeen. Palkkatukityön koettiin nostavan oman työn arvostusta sekä toimivan itsetunnon kohottajana. Palkkatukityö koettiin tärkeäksi sen taloudellisten vaikutusten vuoksi, varsinkin verrattaessa sitä muihin työllistämispalveluihin, kuten työkokeiluun tai työharjoitteluun, sillä niistä saatavat korvaukset ovat pienemmät kuin palkkatuetussa työssä. Myös Huttusen ja Mikkosen (2015, 34, 37) opinnäytetyön mukaan palkkatuetettu työ paransi taloudellista tilannetta ja asiakkaan omana tavoitteena oli usein palkkatukityöhön pääseminen. Omien tulostemme mukaan KAIKU-hankkeen pidennetyllä palkkatukijaksolla on suuri merkitys haastateltavien avoimille työmarkkinoille työllistymiseen. Muiden tarkastelemiemme opinnäytetöiden tai pro gradu -tutkielman tuloksista emme löytäneet vastaavanlaisia tuloksia. Pidennetyllä palkkatukijaksolla on myös vaikutusta tulevaan eläkkeeseen. Työn katsotaan olevan yksilölle parhain keino ehkäistä syrjäytymistä ja köyhyyttä (Valtioneuvosto 2007). Työttömyyden vaikutukset työttömän taloudelliseen tilanteeseen voivat vaikuttaa heikentävästi koettuun toimintakykyyn ja itsetuntoon. Työttömyyden ja sen seurauksena syntyvän taloudellisen tilanteen huonontuminen on yhteydessä yksilön psyykkiseen terveyteen. (Vesalainen & Vuori 1996, 8.)

Onnistuneeseen työllistymisen etenemiseen vaikuttaa se, että henkilön sen hetkiset voimavarat otetaan kuntouttavan työtoiminnan suunnittelussa huomioon myös Martiskaisen (2010, 26) mukaan tavoitteiden asettamiseen vaikuttaa oma kunto, jota arvioidaan ja joka otetaan toiminnassa huomioon. Asiakkaan kuunteleminen koettiin tärkeänä haastateltaviemme mielestä ja samalla otetaan asiakas huomioon häntä väheksymättä. Tervon (2012, 52) mukaan asiakkaan kuunteleminen on tärkeää ja jopa välttämätön edellytys työtoiminnan onnistumiselle, kuten myös eteneminen oman aikataulunsa mukaisesti. Myös Huttusen ja Mikkosen (2015, 38, 51) tuloksista löytyi yhteneväisyyttä, asiakkaan tavoitteiden onnistumiseksi on tavoitteiden oltava asiakkaasta itsestään lähtöisiä. Asiakkaat tulee huomioida yksilöinä työtoimintapaikoilla, joissa he työskentelevät. Heitä kuullaan ja heidän henkilökohtaiset rajoitteet otetaan huomioon ja työtehtäviin perehdytetään hyvin.

Arkirytmien löytyminen kuntouttavan työtoiminnan ansiosta jäsensi usealle haastateltavallemme heidän päiväänsä. Arkirytmien toi säännöllisyyttä päivä ja unirytmien. Mikkosen ja Huttusen (2015, 34) mukaan unirytmien on korjaantunut, ja kuntouttavasta työtoiminnasta saatu päivärytmi pysyy myös vapaapäivinä. Tervon (2012, 58) Pro gradun tulosten mukaan kuntouttavaan työtoimintaan osallistuminen tukee kuntoutumista, koska se auttaa ylläpitämään hyvää arkirytmää. Pitkään kotona ollessa saattaa vuorokausirytmien olla hyvinkin sekaisin ja kun aamulla on lähtö jonnekin, jäsentää se näin ollen nuorten arkea. Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on vahvistaa asiakkaan elämän- ja arjenhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä, Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001).

Opinnäytetyömme tulokset ilmaisivat että tiedon saaminen työllistymispalvelujen tarjoajilta oli tärkeää työllistymisen näkökulmasta. Tietoa haastateltavat saivat myös opiskelumahdollisuuksista, joka mahdollistaa etenemisen työllistymisen polulla. Tiedon antaminen on ihmisen sosiaalista tukemista niin, että hän pystyy saadun tiedon ansiosta selviytymään omista tai ympäristön asettamista ongelmista esimerkkinä työmahdollisuuksista kertominen työttömälle. (Vesalainen & Vuori 1996, 14.) Huttusen ja Mikkosen (2015, 35) mukaan työtoimintapaikoissa tietoa asiakkaat ovat saaneet ilmoitustauluilta, joissa on ollut esillä avoimia työ-

paikkoja ja työnhakukursseja sekä käytössä on ollut tietokoneita, joilla on mahdollistettu työnhakua. Tervon (2012, 51) mukaan nuoret kokivat aikuisen ohjauksen olevan tiedon antamista, jos he eivät esimerkiksi tieneet minne voisivat mennä töihin kuntouttavaan työtoimintaan.

Opinnäytetyömme tuloksista nousseet työyhteisön kannustus sekä työssä onnistumisen kokemukset lisäsivät haastateltavien mielestä hyvinvointia. Martiskaisen (2010, 27) mukaan onnistumisen kokemukset liittyivät uusien taitojen oppimiseen ja työtehtävien onnistumiseen. Onnistumisia olivat myös kokemukset ryhmän jäsenenä olemisesta. Työnteko on sosiaalista, vaikka työtehtävää suoritettaisiinkin yksin. Työssä liitytään aina jollain tavalla muiden työntekijöiden joukkoon. (Haapakoski 2012, 222.) Tervon (2012, 62–63) mukaan työyhteisön tuki on merkityksellistä yksilön elämään, arkeen ja hyvinvointiin. Työyhteisön tuella on vaikutusta myös työllistymiseen ja koulutukseen liittyviin asioihin. Omissa tuloksissamme työyhteisön tuki koettiin myös hyvin tärkeäksi, koska se lisäsi haastateltavien mielestä yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä poisti yksinäisyyttä ja antoi mahdollisuuden vertaistukeen. Huttusen ja Mikkosen (2015, 33) opinnäytetyössä tuli esille vertaistuen sekä työtoimintapaikan uusien ihmissuhteiden merkitys, kuntouttavan työtoiminnan ajateltiin ehkäisevän syrjäytymistä. Yksilön jäädessä työelämän ulkopuolelle rajautuvat häneltä normaalit suhteet työyhteisöön sekä yhteiskuntaan ja pitkittyessään se voi johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen (THL 2016a). Martiskaisen (2010, 27) mukaan on tärkeää, että työtoimintaan osallistuneiden mielipiteistä ollaan kiinnostuneita työtoimintayksiköissä. Huttusen ja Mikkosen (2015, 44,46) opinnäytetyön tuloksista selviää, että kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet haastateltavat ovat olleet työtoimintaan tyytyväisiä, se on parantanut heidän elämäntilannettaan ja osallisuuttaan sekä he ovat kokeneet, että kuntouttava työtoiminta on ollut heille oikea-aikaisesti järjestettyä. Tervon pro gradun mukaan työtoiminnassa olevat nuoret tunsivat kuuluvansa ryhmään, jossa he tulevat hyväksytyiksi omana itsenään. Yhteenkuuluvuuden tunnetta korosti esimerkiksi se, että nuori saa käyttöönsä samanlaiset työvaatteet kuin muilla työyhteisössä. Ohjaajan näkökulmasta katsottuna Tervon tutkielmasta nousi esille se, että nuorelle on tärkeää työskennellä työyhteisössä, jossa on eri-ikäisiä työntekijöitä. Ohjaajat olivat sitä mieltä, että vanhemmat työntekijät voivat olla nuoren tukena oman elämäkokemuksensa avulla. (Tervo 2012, 64.)

Koulutuksen merkitys nousi tuloksissamme esiin usealla tavalla, kuntouttavan työtoiminnan avulla muutama haastateltava sai suunnan ammatillisille opinnoilleen, päästessään kokeilemaan uusia ja erilaisia työtehtäviä. Tervon (2012, 62) mukaan kuntouttavaan työtoimintaan osallistuva nuori sai kokeilla alan työtehtäviä, jotka selkeyttivät hänen ammatillisia haaveitaan. Mikkosen ja Huttusen (2015, 38) mukaan asiakkaat, jotka osallistuivat kuntouttavaan työtoimintaan, halusivat aloittaa opintoja kuntouttavan työtoiminnan päätyttyä.

Kuntouttavalla työtoiminnalla todettiin olevan myönteisiä vaikutuksia mielenterveydelle. Kuntouttava työtoiminta antaa myös lisävoimaa ja energiaa sekä kadoksissa ollut aktiivisuus ja luovuus ovat palautuneet. (Huttunen & Mikkonen 2015, 34.) Omien tulostemme valossa terapeutillisella työtoiminnalla on ollut selkeästi merkitystä erään haastateltavan mielenterveydelle, koska se edisti hänen etenemistään kohti koulutusta. Mielenterveyden hoitamisen koettiin myös olevan haastateltaviemme mielestä tärkeää työllistymisen etenemisen kannalta.

Eräs haastateltavista koki, että häntä auttoi työllistymisessään eteenpäin psykologinen arviointi, joka tehtiin ulkopuolisten tahojen toimesta. Sosiaalihuollossa asiaan ei ollut kiinnitetty aiemmin huomiota, vaikka henkilöllä oli mielenterveysongelmia, jotka estivät häntä suorittamasta opiskelunsa loppuun ja vaikutti heikentävästi hänen toimintakykyynsä. Henkilö koki, että sosiaalihuollossa hänen ongelmaansa ei otettu huomioon eikä hän näin ollen saanut tarvitsemaansa tukea. Psykologinen arviointi johti hänen kohdallaan työllistymisen etenemiseen, kun hänen mielenterveysongelmansa huomioitiin. Haastateltava koki myös, että terapeutillisella työtoiminnalla oli merkitystä, jonka seurauksena hän sai suoritetua ensimmäisen koulutuksen osansa.

Huttusen ja Mikkosen (2015, 38) opinnäytetyössä työllistymisen esteiksi nousivat henkilökohtaiset esteet, kuten koulutuksen puute, ikä, työkokemuksen puute, terveys ja huono työllisyystilanne. Tervon (2012, 61) mukaan nuorten työllistymisen esteinä todettiin olevan työkokemuksen puute avoimilla työmarkkinoilla sekä oman alan avoimien työpaikkojen puute. Opinnäytetyömme tuloksista työllistymisen esteiksi nousivat edellä mainittujen syiden lisäksi terveyteen liittyvät asiat,

kuten sosiaalisten tilanteiden pelko, masennus, mielenterveysongelmat tai syrjäytymisen tunne. Myös tiedon sekä kielitaidon puute, kuntien ja valtioiden byrokratia sekä taloudelliset syyt lisäkoulutukseen liittyen koettiin tulostemme mukaan esteiksi työllistymisen tiellä. Taloudellisiksi syiksi nähtiin opiskelutuuksien pienuus verrattuna työllistymisetuuksiin. Tuloksistamme ilmeni myös, että esteenä koettiin se, jos ei pääse hakemaansa koulutukseen.

9 Pohdinta

9.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tavoitteenamme meillä oli säilyttää objektiivinen ote koko prosessin ajan luotettavuutta unohtamatta, mielestämme onnistuimme siinä hyvin. Huomioimme ja tunnistimme omat ennakkokäsityksemme aiheeseen liittyen. Informoimme kohderyhmää ennen haastatteluihin osallistumista sekä haastattelutilanteessa, miksi ja mihin tulemme haastatteluista saatua tietoa käyttämään. Haastateltaville kerrottiin, että haastattelu voidaan keskeyttää missä vaiheessa tahansa haastattelun aikana, jos he haluavat siitä kieltäytyä. Kerroimme myös, että kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata, jos ei halua. Kerroimme että haastateltavien yksityisyys on suojattu koko prosessin ajan. Kerätty aine säilytettiin niin, etteivät ulkopuoliset henkilöt päässeet niitä näkemään. Nauhoitettu ja litteroitu aineisto tuhottiin, kun tarvittavat tulokset oli niistä saatu.

Eettisyyttä lisäsi se, että tuloksista eivät ulkopuoliset ihmiset pysty tunnistamaan haastateltavien henkilöllisyyttä. Mielestämme tulokset olisivat voineet olla vieläkin kattavammat, jos haastateltavia henkilöitä olisi ollut enemmän kuin viisi. Koimme kuitenkin, että aineisto oli riittävä, sillä jotkin asiat alkoivat toistua ja se kertoo siitä, että aineisto kylläntyy. Tuloksien luotettavuutta lisäsi mielestämme myös se, että muista tarkastelemistamme opinnäytetöistä ja pro gradu -tutkimuksesta nousi esille samankaltaisia asioita, kuin opinnäytetyöstämme. Raportoinnin pyrimme tekemään huolellisesti, jossa prosessin erivaiheet ja menetelmien valinnat tulivat esille. Tämä lisää opinnäytetyömme luotettavuutta sekä avoimuutta.

Tietoperustaan käytimme luotettavaksi kokemiamme lähteitä ja pyrimme merkitsemään ne huolellisesti.

9.2 Toteutuksen ja menetelmien tarkastelu

Opinnäytetyössämme oli tarkoituksena selvittää KAIKU-hankkeen asiakkailta heidän kokemuksia työllistymisestään ja halusimme vastaukset seuraaviin kysymyksiin: Mitkä asiat ovat auttaneet asiakasta eteenpäin hänen työllistymiseensä liittyen sekä miten asiakas kokee KAIKU-hankkeelta saamansa tuen. Mielestämme saimme hyvin vastauksia kaikkiin kysymyksiimme.

Tämän opinnäytetyön yhtenä tarkoituksena on auttaa KAIKU-hanketta kehittämään omaa toimintaansa. Opinnäytetyön tekijöinä olemme kiinnostuneet siitä, edistääkö tällä tavalla toteutettu kuntouttava työtoiminta aidosti asiakkaan työllistymistä avoimille työmarkkinoille ja kuinka asiakkaat sen itse kokevat. Asiakkaiden kokemusten selvittäminen oman työllistymisensä etenemisen näkökulmasta on mielestämme sekä yhteiskunnallisesti tärkeä ja tarkastelemisen arvoinen asia, kuten myös meille henkilökohtaisesti tulevina sosionomeina.

Aloitimme opinnäytetyön tekemisen maaliskuussa 2016. Alku oli meille haastavin ajanjakso koko prosessin aikana, välillä tuntui, ettemme pääse ollenkaan eteneeseen. Saimme toimeksiannon KAIKU-hankkeelta ja hyvin pian alkoi pohdinta siitä, kuinka sen jälkeen etenemme, mihin kysymyksiin tutkimuskysymykset vastaavat ja mikä on toimeksiantajan toive. Suunnitelman teko vei yllättävän kauan aikaa, toteutumisen aikaväli oli kesä - marraskuu 2016.

Opinnäytetyön toteutus lähti suunnitelmavaiheen jälkeen nopeasti käyntiin. Haimme tutkimusluvan ja toimeksiantosopimuksen, jonka jälkeen opinnäytetyöprosessi imaisi meidät mukanaan. Saatekirjeen saimme lähetettyä KAIKU-hankkeeseen osallistuville henkilöille hankkeen työntekijän avustuksella, sillä hänellä oli hankkeessa mukana olevien asiakkaiden tiedot. Hankkeen työntekijä varmisti vielä saatekirjeen perille menon puhelimitse ja otti samalla ilmoittautumiset vastaan Puuro & Porina tuokioon.

Koimme etukäteen haasteeksi haastateltavien henkilöiden saamisen ja tästä syystä teimme sopimuksen KAIKU-hankkeen henkilökunnan kanssa siitä, että he etsivät meille haastateltavat henkilöt. Pohdimme asiaa sen eettisyyden kannalta ja toisaalta siitä näkökulmasta, ettemme olisi saaneet yhtään haastateltavaa. Tulimme siihen tulokseen, että ilman KAIKU-hankkeen apua, opinnäytetyön aineisto olisi voinut jäädä saamatta.

Opinnäytetyömme aiheena oli selvittää kohderyhmältä heille merkityksellisistä asioista omalla työllistymisen polulla eli kaikki vastaukset perustuvat heidän kokemuksiinsa. Näin ollen halusimme tutustua kohderyhmäämme ennen haastatteluja ja lisätä luottamuksellisuutta välillämme. Tutustuimme kohderyhmään Pohjois-Karjalan Marttojen tiloissa, osallistumalla yhdessä Puuro & Porina hankkeen kanssa järjestettyyn tuokioon. Tuokion aikana tutustuimme ja saimme rikottua ennakkokäsityksiä toisistamme, millaisia olemme. Uskomme, että tämä auttoi myös haastattelujen toteuttamisessa, koska kumpaakaan osapuolta ei tilanne näyttänyt jännittävän.

Aineiston keruun teimme teemahaastatteluilla ja mielestämme se oli toimiva ja käytännöllinen menetelmä opinnäytetyötämme varten. Opimme paljon lisää haastattelutekniikoista ja vuorovaikutuksesta haastattelun aikana, sekä teoriassa että käytännössä. Litterointien jälkeen huomasimme sen, että haastattelussa olisi pitänyt osata tehdä tarkentavia kysymyksiä vielä lisää. Yhdessä tapauksessa tuli mieleen, että olisiko pitänyt tehdä jopa täydentävä haastattelu jälkikäteen. Tämä tuli esille haastattelun kohdalla, joka jouduttiin tekemään sairastapauksen vuoksi yksin. Tulimme kuitenkin siihen loppupäätelmään, että saimme tarpeeksi aineistoa kerättyä ilman uutta haastattelua.

Osasimme varautua jo ennen haastattelurungon tekoa siihen, että KAIKU-hankkeen asiakkaat eivät välttämättä osaa eritellä hankkeelta saamaansa tukea. Muotoilimme teemakysymykset niin, että saisimme vastauksia tuen merkityksestä ja laadusta. Analyysivaiheessa huomasimme kuitenkin, että muutamat haastateltavistamme eivät osanneet siltikään eritellä hankkeelta saamaansa tukea. Pohdimme mistä tämä johtuu ja tulimme siihen tulokseen, että kun KAIKU-hanke auttaa heitä kokonaisvaltaisesti niin monella osa-alueella, että he eivät osaa eritellä

sieltä saamansa tukea. Tästä johtuen kysymysten asettelua olisi voinut vieläkin parantaa. Heillä joilla oli selkeämmät ja pidemmälle viedyt tavoitteet pystyivät paremmin erittelemään KAIKU-hankkeelta saamansa tuen.

Aineiston analyysimenetelmäksi valitsimme sisällönanalyysin, koska koimme sen olevan opinnäytetyömme kannalta paras menetelmä. Tällä analyysimenetelmällä voimme analysoida aineistoa ulkopuolisesti ja jäsentyneesti. Analyysivaiheessa teimme tiiviisti parityötä. Tutustuimme eri analysointimenetelmiin teoriassa ja aluksi aineiston lähestyminen tuntui hyvin abstraktilta ja vaikealta. Millaisia asioita litteroidusta aineistosta nousee ja kuinka etenemme siitä eteenpäin. Käytimme paljon aikaa ja vaivaa analyysipolkujen tekemiseen ja se oli mielestämme yksi opinnäytetyönprosessimme haastavimmista vaiheista.

9.3 Jatkotutkimus ja kehittämisideat

Toivomme, että opinnäytetyömme tulokset voivat auttaa KAIKU-hankkeen kuntouttavan työtoiminnan jatkokehittämissä. Mielestämme KAIKU-hankkeen tekemällä työllä ja ohjauksella on merkitystä heikossa työmarkkinatilanteessa oleville henkilöille, kun tavoitteena on suunnata avoimille työmarkkinoille. Kokemuksellemme mukaan palkkatuettutyö antaa kuntouttavan työtoiminnan muodoista parhaat valmiudet avoimille työmarkkinoille. Olisi hyvä pohtia sijoittuvatko KAIKU-hankkeen asiakkaat avoimille työmarkkinoille, kun he ovat olleet palkkatuetussa työssä tai suorittaneet hankkeen aikana koulutuksen osia tai löytäneet uuden alan jota opiskella. KAIKU-hankkeen tarjoamat mahdollisuudet joustavaan palkkatukityöjaksoon sekä räätälöidyt koulutuksen osat ovat mielestämme siirtämisen ja kehittämisen arvoisia asioita. Voisikin pohtia olisiko näistä KAIKU-hankkeen käyttämistä työllistämispalvelujen malleista apua valtakunnallisiin työvoimapolitiisiin ratkaisuihin kuntouttavaa työtoimintaa kehittäessä. Nykyiset säädökset palkkatukityön osalta tuntuvat hyvin kankeilta, niissä ei ole ajallisesti jouston mahdollisuutta jos asiakkaan työelämävalmiuksien saavuttaminen vaatii pidemmän ajanjakson. Pohdimme sitä, että jos asiakas ei ehdi saavuttaa lain määräämässä ajassa tarvittavia työelämän vaatimia valmiuksia, putoaako hän takaisin lähtöpisteeseen.

Kun ihmisellä on tavoitteena vain palkkatuettu työ tai palkallinen työharjoittelu, olisi hyvä pysähtyä miettimään miksi tavoitteet jäävät siihen, eivätkä etene pidemmälle työelämään. Nämä edellä mainitut kuntouttavan työtoiminnan muodot ovat määräaikaista ja asiakas tietää tulevaisuudestaan vain sen määrittelemän ajan. Olisi hyvä myös pohtia, kuinka tällainen lyhytnäköinen suunnittelu vaikuttaa ihmisen elämään ja hyvinvointiin, kuormittaako se henkisesti, kun jatkosta ei ole varmaa tietoa eikä sinne ole luotu tavoitteita. Kohderyhmämme henkilöt etenivät hankkeessa hyvin. Meitä olisi kiinnostanut tietää myös heikosti KAIKU-hankkeessa etenevien henkilöiden kokemuksia työllistymispalvelujen vaikutuksista ja etenkin siitä, mitkä asiat heillä ovat olleet esteenä työllistymisen polulla. Tästä aiheesta voisi olla hyödyllistä tehdä jatkotutkimusta, koska juuri edellä mainitun kohderyhmän ongelmat tulisi tunnistaa ja kehittää keinoja niiden ratkaisuun. Ihmisen voimavarojen löytyminen kuntouttavassa työtoiminnassa on tärkeää. Onko ihminen valmis avoimille työmarkkinoille aina kuntouttavan työtoiminta jakson jälkeen

Jatkotutkimusta voisi mielestämme tehdä aiheesta, kuinka moni henkilö aidosti työllistyy avoimille työmarkkinoille palkkatukityöjakson kautta. Tämä asia jäi meitä askarruttamaan, koska emme löytäneet niistä ajankohtaista tietoa. Valtion ja kuntien byrokratia on ollut esteenä työllistymisessä. Olisi mielenkiintoista tietää, mitkä asiat byrokratiassa ovat esteitä työllistymisessä, millaisia asioita lakien osalta tulisi muuttaa, että se helpottaisi heikommassa työmarkkina- asemassa olevia henkilöitä.

Lähteet

- Allardt, E. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö laakapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Valli, R., Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS –kustannus. 27–44.
- Haapakoski, K. 2012. Työhönkuntoutuksen vaikeus ja mahdollisuudet. Teoksessa Strömberg-Jakka, M., Karttunen, T. (toim.) Sosiaalityön haasteet tukea ammattilaisten arkeen. Juva: Bookwell Oy. 212–232.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Huttunen, N. & Mikkonen, E. 2015. Kuntouttava työtoiminta Kotkan- Haminen seudun työvoiman palvelukeskus Väylän asiakkaiden kokemuksia kuntouttavasta työtoiminnasta. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/102186/Huttunen_Niina.pdf?sequence=2. 6.2.2017.
- Härkäpää, k., Peltola, U.& Valkonen, J. 2006. Kuntoutusäätiön tutkimuksia. Työtä tukea ja mielenterveyttä. Kokemuksia mielenterveyskuntoutujien työllistymismalleista. Helsinki: Yliopistopaino.
- Joensuu 2017. Terapeuttinen työtoiminta. <http://palvelukartasto.joensuu.fi/terapeuttinen-tyotoiminta>. 16.2.2017.
- Jyu.2017. Haastattelussa. <https://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/haastattelu/lussa.htm>. 6.2.2017.
- Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. Helsinki; WSOYpro oy.
- Kaiku-hanke 2016. KAIKU-hanke. <http://www.pksotu.fi/kaiku-hanke3/>.10.5.2016.
- Kananen. J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihevaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja. Makkonen, T. (Toim.) Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2001. Hyvä itsetunto. Juva: Bookwell Oy.
- Kettunen, R., Kähäri-Wiik, K., Vuori-Kemilä, A. & Ihalainen, J. 2009. Kuntoutumisen mahdollisuudet. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kirjavainen, P. 2015. Asiakas osallisena - osallinen asiakkaana mielenterveyspalveluissa. Aspa- säätiö. <https://www.aspa.fi/fi/suuntaaja/suuntaaja-32015/asiakas-osallisena-osallinen-asiakkaana-mielenterveyspalveluissa>. 20.2.2017.
- Kirjavainen, P. 2015. Asiakas osallisena - osallinen asiakkaana mielenterveyspalveluissa. Aspa- säätiö. <https://www.aspa.fi/fi/suuntaaja/suuntaaja-32015/asiakas-osallisena-osallinen-asiakkaana-mielenterveyspalveluissa>. 20.2.2017.
- Koskinen, S. Sainio, P., Tiikkainen, P. & Vaarama, M. 2012. Sosiaalinen toimintakyky. Teoksessa Koskinen, S., Lundqvist, A.& Ristiluoma N. (toim.)

- Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportti. Tampere: Juvenes Print. 137–141.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kähäri- Wiik, K., Niemi, A. & Rantanen, A. 2007. Kuntoutuksella toimintakykyä. Helsinki: WSOY oppimateriaalit oy.
- Kähäri-Wiik, K., Niemi, A. & Rantanen, A. 2006. Kuntoutuksella toimintakykyä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta 1366/ 2014.
- Liukko, E. 2006. Kuntouttavaa sosiaalityötä paikantamassa. SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja 9/2006. Helsinki: Yliopistopaino.
- Martiskainen, K. 2010. Kuntouttava työtoiminta enon hallintokunnissa ja työpaikoilla asiakkaan kokemana. Pohjois-karjalan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan kuolutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Niemelä, P. 2010. Hyvinvointipolitiikan teoria. Teoksessa Niemelä, P (toim.). Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro OY. 16–37.
- Palkkatuki 2013. Palkkatuki. <http://palkkatuki.fi/tuet/palkkatuki/>. 30.1.2017.
- Pikkusaari, S. 2012. Työ(hön)valmennus on taitolaji. Hämeenlinna: Kiipulasäätiö.
- Pikkusaari, S. 2016. Ratkaisukeskeisyys ajattelutapana ja työotteena. Luento Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys ry Ohjausta ratkaisukeskeisesti yhdistystoimijoille koulutussarja syksyllä 2016. Laulutalolla 15.9.2016.
- Pohjois-Karjalan Martat. 2016. Puuro & Porina- hanke. <http://www.martat.fi/piirit/pohjois-karjala/puuro-porina/16.1.2017>.
- Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys Ry. 2016. Tietoa yhdistyksestä. <http://www.pksotu.fi/toiminta/>. 20.5.2016.
- Rakennerahastot. 2016. Hakuajat. https://www.rakennerahastot.fi/hakuajat/-/asset_publisher/IG1OUdZYfBjj/content/eu-rahoitusta-haettavana-rakennerahasto-ohjelmasta-%E2%80%9Dkestavaa-kasvua-ja-tyota-2014%E2%80%932020%E2%80%9D-ajalla-5-5-2014%E2%80%9329-8-2014/12248/maximized. 7.10.2016.
- Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.). Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 424–432.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Saari, J. 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Saastamoinen, S. 2016. Projektipäällikkö. KAIKU-hanke. Haastattelu 22.2.2016.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Sosiaalityö. <http://stm.fi/sosiaalityo>. 8.3.2017.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.
- Suomen sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Järvikoski, A. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114972/URN_ISBN_978-952-00-3457-3.pdf?sequence=1. 19.8.2016.

- Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Jämsen, A. & Pyykkönen, A. (toim.) Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. 34–51.
- TE- palvelut. 2017a. työkokeilun käytännöt ja säännökset. Työ- ja elinkeinoministeriö. http://te-palvelut.fi/te/fi/erikoissivut/kaytannot_ja_saannokset/index.html. 7.2.2017.
- TE- palvelut. 2017b. Palkkatuki. Työ- ja elinkeinoministeriö. http://te-palvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/loyda_tyontekija/tukea_rekrytointiin/palkkatuki/index.html. 30.1.2017.
- TE-palvelut. 2014a. Palkkatukityön merkitys ja tavoitteet. Pohjois-Karjalan TE-toimisto. <http://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2014/05/palkkatukity%C3%B6n-merkitys.pdf>. 20.2.2017.
- TE-palvelut. 2014b. Työhönvalmentajan tuella työhön tai koulutukseen. Työ ja elinkeinoministeriö. http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/tukea_tyollistymiseen/tyohonvalmentaja/index.html. 22.8.2016.
- Tervo, S. 2012. Pro gradu -tutkielma. Tutkimus kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksista 17-29 – vuotiaan kainuulaisen nuoren elämässä. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37666/URN:NBN:fi:juu-201204031507.pdf;sequence=1>. 10.2.2017.
- THL. 2016a. Osallisuus. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>. 12.1.2017.
- THL. 2016b. Hyvinvointi. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>. 9.3.2017.
- THL. 2016d. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. <https://www.thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttava-tyotoiminta>. 28.8.2016.
- THL.2016c. Mitä toimintakyky on? Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/toimintakyvyn-ulottuvuudet. 19.8.2016.
- Tilastokeskus.2016. Tietoa tilastoista käsitteet ja määritelmät. <http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/tyoton.html>. 22.8.2016.
Toimijakartta. http://www.tyollisyysportti.fi/toimijakartta/tyollistymisen_vaiheet/. 30.1.2017.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Työllisyysportti 2010. Työllistymisenvaiheet välityömarkkinoilla.
- Työttömyysturvalaki (2002/1290).
- Valtioneuvosto 2007. Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma. <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/368562/hallitusohjelma-vanhanen-ii/2a27514c-b939-4bb6-9167-ce886c358dff>. 3.2.2017.
- Valtioneuvosto.2011. Työelämä osallisuuden lisääminen on yhteinen asia. Asiantuntijaryhmän ehdotukset heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työelämäosallisuuden lisäämiseksi. Valtioneuvosto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/72806>. 22.8.2016.
- Vernerit.2016. TEOS työryhmän keskeisiä linjauksia. <http://verneri.net/yleis/teos-tyoryhman-keskeisia-linjauksia>. 30.1.2017.

- Vesalainen, J. & Vuori, J. 1996. Työttömänä koettu toimintakyky ja itsetunto. Työ ja ihminen. Tutkimusraportti 9. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

2016009

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja	
Organisaation nimi:	Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry
Toimeksiantajan edustaja:	Sanna Saastamoinen
Osoite:	Siltkatu 20 A 11, 80100 Joensuu
Puhelinnumero:	[REDACTED]
Sähköposti:	sanna.saastamoinen@pksolu.fi
Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot	
Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	[REDACTED] Tanja Pesonen [REDACTED] Mia Siimestö
Puhelinnumero:	[REDACTED]
Sähköposti:	[REDACTED]
Toimeksiannon kuvaus	
Aihe	Selvittää KAIKU-hankkeen asiakkaiden kokemuksia, mitkä asiat/ tapahtumat he ovat kokeneet merkityksellisiksi oman työllistymisensä polulla.
Toteutusmuoto	Tutkimuksellinen opinnäytetyö. Tiedonkeruun menetelminä yksilö- ja ryhmähaastattelut.
Aikataulu	Aineiston keruu joulukuun 2016 – helmikuun 2017
Kustannusarvio ja kustannusvastuu	Ensimmäisen yhteisen kokoontumisen ruokailun/ kahvittelun kustannuksista vastaa KAIKU-hanke.
Toimeksiantajan sitoumukset	
Tilojen käyttäminen, haastateltavien järjestäminen, opinnäytetyön ohjaaminen ja tarvittavien materiaalien hankinta.	
Opiskelijan sitoumukset	
Yhteistyö toimeksiantajan kanssa sovitussa aikataulussa. Eettisten periaatteiden noudattaminen. Toimeksiantaja saa käyttää opinnäytetyötä toimintansa kehittämisessä.	
Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa	
Ohjaaja(t):	Päivi Putkuri päivi.putkuri@karelia.fi Tommi Kinnunen tommi.kinnunen@karelia.fi
Opinnäytetyön julkisuus	
Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.	
Allekirjoitukset	
Päiväys	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvitys
10.11.2016	[Handwritten signature]
Päiväys	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvitys
13.11.2016	[Handwritten signature]
Päiväys	Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvitys
10.11.2016	[Handwritten signature]

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Haen/haemme lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus

Opinnäytetyön aihe: Selvittää KAIKU-hankkeen asiakkaiden kokemuksia, mitkä asiat/ tapahtumat he ovat kokeneet merkityksellisiksi oman työllistymisensä polullaan.

Tutkimuksen toteutuspaikka/-yksikkö: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry

Tutkimuksen:

- a) kohde/kohdejoukko: Kaiku-hankkeen asiakkaat. Hankkeessa yli kuusi kuukautta mukana olleet.
- b) aineiston keruumenetelmä: Teemahaastattelut,
- c) aineiston keruun ajankohta: _Joulukuu 2016- Helmikuu 2017.

Opinnäytetyön tekijä/t:

Mia Siimistö

Tanja Pesonen

Opinnäytetyön ohjaaja/t:

Päivi Futkuri

Tommi Kiranainen

Työelämäohjaaja:

Sanna Sari Aho

14 / 11 2016

EQ
Eline Pajala

LIITTEET: - tutkimussuunnitelma
- toimeksiantosopimus

Hei!

Olemme kolmannen vuoden sosionomiopiskelijoita Karelia- ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä Sosiaaliturva-yhdistyksen KAIKU-hankkeelle. Tehtävänäme on selvittää, mitkä asiat ovat olleet sinulle merkityksellisiä oman työllistymisesi polulla. Toivomme, että saisimme haastatella sinua, sillä kokemuksesi, ajatuksesi ja mielipiteesi ovat meille ja KAIKU-hankkeelle tärkeitä, jotta se pystyy kehittämään toimintaansa entistä paremmaksi.

Haastattelut toteutetaan yksilöhaastatteluina joulutammikuun aikana. Haastattelutilanne tullaan nauhoittamaan, jonka jälkeen haastattelut muutetaan tekstimuotoon analysointia varten. Käsittelemme haastatteluaineistoa luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyytesi paljastu missään vaiheessa ulkopuolisille. Analyysivaiheen valmistuttua tulemme hävittämään haastatteluaineiston. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista.

Tutustuaksemme toisiimme kutsumme sinut Puuron & Porinan merkeissä tekemään yhdessä ruokaa perjantaina 2.12. klo 12-15!

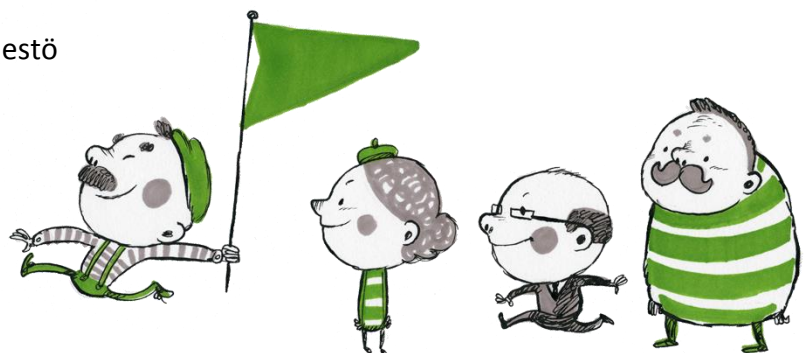
Tilaisuus on sinulle maksuton ja se järjestetään Marttojen tiloissa. Tavataan Kaikun toimistolla osoitteessa Siltakatu 20 A 11 klo 11.45.

Ilmoitathan Hilkalle, pääsetkö mukaan? Jos sinulla on kysyttävää tilaisuudesta tai haastatteluista, kysythän rohkeasti Hilkalta 😊

Lämpimästi tervetuloa!

Ystävällisin terveisin sosionomiopiskelijat,

Tanja Pesonen ja Mia Siimestö

Teemahaastattelurunko

Tutkimustehtävä: Selvittää mitkä asiat KAIKU-hankkeen asiakkaat ovat kokeneet merkityksellisiksi oman työllistymisensä polullaan?

Teemat:

- nykytilanne/arki
- toimintakyky
- tavoitteet
- esteet
- mistä, keneltä apua/tukea
- tuen laatu
- onnistumiset
- kannustus
- KAIKU-hanke
- kehittämisideat

Apukysymyksiä:

Millainen elämäntilanteesi on tällä hetkellä?

Miten arvioit oman selviytymisesi arjessa?

Millaisia tavoitteita sinulla itselläsi on työllistymiseesi liittyen?

Mitä esteitä olet kokenut tavoitteittesi tiellä?

Miten voitit ne?

Millaista apua sait edellä mainittuihin esteiden voittamiseen? Mistä sait apua?

Millaista tukea olet saanut KAIKU-hankkeen työhönvalmennuksessa? Miten nämä asiat ovat vaikuttaneet arkeesi ja työllistymiseesi?

Mitkä ovat olleet huippuhetkiä/onnistumisia saavuttaaksesi tavoitteesi? Miten nämä asiat ovat vaikuttaneet arkeesi ja työllistymiseesi?

Millaista tukea/apua olisit toivonut saavasi työllistymiseesi liittyen?

Merkitykselliset asiat työllistymisen tiellä analyysipolku

Raakateksti	Pelkistetty ilmaisu
No se oli sitten, kun aloitin tuon psykoterapian, tuo miun sisko miut sinne patisti parivuotta sitten ja siitä se on vaan mennyt ylöspäin.	Siskon tuki
Kun aloitin sen terapian samalla kävin työkkärissä ja oli tarkoitus aloittaa jotain työkokeilua ja sitten sitä kautta sain nuorisoverstaasta tietoa sitten menin sinne ja olin puolivuotta työkokeilussa.	Tiedon saanti
Se oli aika hyvä yhteisö, missä sai tosi paljon tukea ja tuntu siltä, että kuuluu johonkin paikkaan, että ei tunnut olo enää tosi yksinäiseltä.	Yhteisön tuki
Ja se oli vähän semmoinen että sillä sitten sai kokeilla tosi erilaisia asioita ja sellaisia mistä tykkää.	Uusien asioiden kokeilu/ oppiminen. Vahvuuksien löytäminen.
Hyö on aina tiennyt aina sen oikean paikan, mistä lähteä etsimään vastauksia kelle pitää puhua jne.	KAIKU- tuki
Ja se, että on niinku otakin yritetty etsiä et sitten ne niinku antaa sen mahdollisuuden palkkatukityöhön, siihen räätälöityyn, koska mie en sitä muuten olis saanu, en olis päässy palkkatukityöhön jos ois niinku vappailta markkinoilta tullu.	Räätälöity palkkatuettutyö
Et tässä nyt on vielä männny noita vuosia näin paljon, mutta se on koko ajan edenny siihen et, kunto on parantunut ja annettu enempi haasteita.	Toimintakyvyn lisääntyminen
Se on jo yksistään merkityksellistä, että ihmistä kuunnellaan eikä väheksytä niitä ongelmia eikä suurennella niitä ongelmia.	Kuunteleminen, työntekijän aito välittäminen
Oon justinsa päässy tonne aikuiskoulutuskeskuksen näyttötutkinnon valmistavaan koulutukseen, toinen näyttötutkinto tulossa ensi vuonna.	Koulutukseen pääsy
Hyö teki tän psykologisen arvioinnin ja totesivat että tuota c-luokitus eli vapautettu rauhanajanpalveluksesta	Psykologinen arviointi

Merkitykselliset asiat työllistymisen tiellä analyysipolku

Pelkistetty ilmaus	Alakäsite	Yläkäsite	Yhdistävä käsite
Tiedon saanti	työhönvalmennus	Työllistämispalvelut	Merkitykselliset asiat työllistymisen kannalta
Kaiku- tuki			
Räätälöity palkkatuettutyö			
palkkatuen jatkuminen Työttömyysetuus/ taloudellinen tilanne	Palkkatukityö		
oikeus palkkatukeen Työttömyysetuus/ Taloudellinen tilanne	Palkkatukityö Työttömyysetuudet		
Kuntouttavaan työtoimintaan pääsy Palkkatukityöhön pääsy KAIKU-hankkeen pääsy Räätälöity opintopolku	Kuntouttava työtoiminta Palkkatukityö KAIKU- hanke Räätälöity opintopolku		
Uusien asioiden kokeilu/ oppiminen. Vahvuuksien löytäminen.	Työkokeilu		
Kouluun pääseminen	Koulutus	Osaaminen	
Koulutuksen täydentäminen			
Koulutukseen pääsy			
kuunteleminen, työntekijän aito välittäminen	Empaattisuus	Dialoginen asiakastyö	
Psykologinen arviointi	Mielenterveysongelmat	Psyykinen terveys	
Yhteisön tuki	Vertaistuki	Osallisuus	
Siskon tuki	Lähiverkoston tuki	Osallisuus	

Opinnäytetyön prosessikaavio

